

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΓ' • ΤΕΥΧΟΣ 9 • ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2004

Ἐκατὸ χρόνια ἀπὸ τὸν θάνατο
τοῦ Παύλου Μελά

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΞΟΦΥΛΛΟ:
Παῦλος Μελάς
(Φ. Κόντογλου)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ Συμβολή τῶν Ἱ. Μονῶν τῶν Μετεώρων στὸν Μακεδονικὸ Ἀγῶνα Ἱ. Μ. Χατζηφώτη	σελ. 3-5
Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγῶνας μέσα ἀπὸ τὰ βιβλία δύο γυναικῶν Λίτσας Ἱ. Χατζηφώτη	σελ. 6-9
Ἡ Γῆ καὶ Ἡ Δημιουργία Τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου	σελ. 10-12
Δεξιότητες ἐπικοινωνίας μὲ τοὺς νέους μας Στέφανου Χρ. Κουμαρόπουλου	σελ. 13-17
ΕΞΩΓΗΙΝΟΙ - UFO Πρεσβυτέρου Βασιλείου Α. Γεωργοπούλου	σελ. 18-21
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ στὸν συνάνθρωπο: Τὸ καθῆκον ὄλων	σελ. 22-23
ΑΓΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ο ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΗΣ Νικολάου Δρατσέλλα	σελ. 24-25
Εἰδήσεις καὶ Σχόλια Κωνσταντίνου Χολέβα	σελ. 26-27
Ἱ. Μ. Σταγιάδων Χίλια Χρόνια	σελ. 28-29
Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου	σελ. 30
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ	σελ. 31

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαῖο περιοδικὸ γιὰ τοὺς ἱερεῖς

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

Διεύθυνση Διαδικτύου τῆς Ἐκκλησίας
<http://www.ecclesia.gr>
Ἡλεκτρονικὴ διεύθυνση:
e-mail: contact@ecclesia.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ
τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης
Ἑλλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ὑπὸ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ
Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου
Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Σκλήφας

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Κωνσταντῖνος Χολέβας

ΣΥΝΒΟΥΛΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ:
Ἱ. Μ. Χατζηφώτης

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Λίτσα Ἱ. Χατζηφώτη

**ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ-ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ -
ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΕΚΚΛΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ ΑΒΕΕ**

Σόλωνος 98, 106 80 Ἀθήνα
Τηλ.: 210 3661200, Fax: 210 3617791

<http://www.livanis.gr>

Ἡ Συμβολή τῶν Ἱ. Μονῶν τῶν Μετεώρων στὸν Μακεδονικὸ Ἀγώνα

Τοῦ Ἱ. Μ. Χατζηφώτη, συγγραφέως

Ἡ συμβολή τῆς Ἐκκλησίας μας στὸν Μακεδονικὸ Ἀγώνα, ἂν καὶ διόλου δὲν ὑστερεῖ τῆς προσφορᾶς της στοὺς λοιποὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνες, δὲν ἔχει τύχει ὡς σήμερα τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ μελέτης. Βέβαια τὰ ὀνόματα ἐνὸς Γερμανοῦ Καραβαγγέλη (βλ. Δημητρίου Κ. Χατζῆ: Ἱστορία τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, Ἐθνικὴ Ἑνωσις Βορείων Ἑλλήνων (Ἡπειρωτῶν-Μακεδόνων-Θρακῶν), Ἀθῆναι 1971, σσ. 50-52), ἐνὸς Γρεβενῶν Αἰμιλιανοῦ ἢ Χρυσοστόμου Σμύρνης (καὶ μακεδονομάχου, ὅπ. παρ., σελ. 135) καὶ μερικῶν ἀκόμη ἔχουν περάσει κι ἔχουν καταξιωθεῖ στὰ γενικότερα ἔργα γιὰ τὸν Μακεδονικὸ Ἀγώνα καὶ στὴν ἐθνικὴ συνείδηση («Ὡς γενναῖος ὄπλαρχηγὸς θὰ πωλήσῃ τὸ αἷμα του ἀκριβὰ ὁ Παπαπασχάλης τοῦ Λειβαδοχωρίου Νιγρίτης μετὰ τὴν ἐξόντωσιν τῆς οἰκογένειάς του. Ὅπλαρχηγὸς περὶφημος καὶ ἐμπνευστῆς θάρρους ὁ δημοδιδάσκαλος καὶ κατόπιν ἀρχιμανδρίτης Νικανδρος εἰς τὴν κεντρικὴν Μακεδονίαν. Ἀτρόμητος ὄπλαρχηγὸς ὁ Παπαδράκος ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἐθελοντής. Πύρινος ἐνθουσιασμός, τόλμη καὶ δράσις εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ Παπασταύρου ἐκ Πισοδερίου πολὺ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἐπιστήμου ἀγῶνος καὶ μέχρι τῆς δολίας κατακρεουργήσεώς του τὸ 1907. Καρτερικὰ καὶ ἅγια θύματα θηριωδίας τὸ πλῆθος τῶν σφαιγιασθέντων κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἱερέων καὶ διδασκάλων τῆς Μακεδονίας» [Χατζῆς, ὅπ. παρ., σσ. 20-21]. βλ. καὶ Βασ. Ἡλιάδης: «Ὁ Κλῆρος καὶ ὁ Μακεδονικὸς Ἀγών», Ὁ Ἐφημέριος, τόμ. Ε', 1956, σσ. 622-624). Τὸ εὖρος, ὡστόσο καὶ τῆς συμβολῆς αὐτῆς εἶναι πολὺ μεγαλύτερο, κυριολεκτικὰ μεγαλειώδης προσφορά.

Μὲ τὴν ἐκδοσὴν τοῦ «Ἐγκολπίου Ἡμερο-

λογίου» 1982 τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γρεβενῶν ἦλθε στὸ φῶς ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα της σημαντικότερη ἀνέκδοτη ἔκθεσις τοῦ Γρεβενῶν Αἰμιλιανοῦ Β' πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ὅπου ἐκτίθενται τὰ δεινὰ 25 ἱερέων τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνα ἐξαιτίας τῆς συνεργασίας τους μὲ τοὺς ἀντάρτες.

Στὴν ἴδια περίοδον, σπουδαία ὑπῆρξε ἡ συμμετοχὴ στὸν Μακεδονικὸ ἀγώνα τῶν Ἱ. Μονῶν τῶν Μετεώρων, ποὺ ἡ ἐθνικὴ, κοινωνικὴ καὶ φιλανθρωπικὴ προσφορὰ τους στὸ Γένος ὑπῆρξε πάντοτε πλούσια (σχετικὰ ἡ μοναχὴ Θεοτέκη στὸ ἔργο της «Μετέωρα – Τὸ Πέτρινο Δάσος», ὅπ. παρ., σελ. 62 κ.ἐξ.)

Ἀπὸ ἀπόρρητη «Ἐκθεσις Ὑπομνημάτων τοῦ Γεωργίου Νικολαΐδη – Καπετὰν Μάνδρα, Συνταγματάρχου, Μέλους τῆς Ἀνωτάτης Ἐπιτροπῆς τοῦ Μακεδονικοῦ Κομιτάτου καὶ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐξουσίας, πρὸς διεύθυνσιν, ἐπιτήρησιν καὶ ἐπιβλεψιν τῶν Ἀνταρτικῶν Σωμάτων» (Θεσσαλομακεδονίας), ποὺ εἶχε ὑποβληθεῖ τὸ 1905 στὸν τότε Πρωθυπουργὸ Ράλλη, ὁ Βάσος Καλογιάννης ἀντλήσῃ τὴν πολυτιμότερη πληροφορία ὅτι ὁ «Ἀρχηγὸς τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐξουσίας ἔδρευε στὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τῶν Μετεώρων-Καλαμπάκας, ὅπου εἶχε ἐγκαταστήσει τὸ στρατηγεῖο του». Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ὁ Καλογιάννης βρῆκε σὲ ἀποσπάσματα τῆς ἀπόρρητης ἔκθεσις, ποὺ διασώθηκε στὰ χέρια τοῦ ἐ.ἀ. Ὑποστράτηγου Χρήστου Φασόη, ποὺ εἶχε διατελέσει Ἐπιτελάρχης τῆς Ἱ. Στρατιᾶς (Πρβλ. Βάσου Καλογιάννη: «Ἄγνωστα ντοκουμέντα τῆς ἐθνοτοπικῆς ἱστορίας – Τὰ Μετέωρα: Ἀρχηγεῖο τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶ-

να», Πανθεσσαλικά Γράμματα, περίοδος γ', αριθμός 1/15, Λάρισα, Μάης-Ίούνης 1975, σελ. 16).

Ύστερα από προσωπικές έρευνές μου στο Άρχειο τής Ι. Μονής Μεταμορφώσεως (Μεγάλου Μετέωρου), έντόπισα δέσμη άνεκδότων έγγραφων, πού μαρτυροῦν ὅτι τὸ μοναστήρι αὐτὸ τροφοδότησε τὰ άνταρτικά σώματα τής Θεσσαλίας ἀπὸ τὸ 1898. Οἱ άντάρτες κι οἱ καπεταναῖοι τους ζητοῦσαν ἀπὸ τὸ Μεγάλο Μετέωρο ἀπὸ ψωμί, τυρί, κρασί, τσαρούχια, κάλτσες, καπνὸ, ρακί, μέχρι κι ἓνα τηλεσκόπιο. Σὲ ἀχρονολόγητο γράμμα του ὁ Νικόλαος Φλέτσος ἔγραφε στὸν ἡγούμενο τοῦ Μοναστηριοῦ (ἀποκαθιστῶ, ὅπως καὶ στὰ ἐπόμενα, τὴν ὀρθογραφία):

«Πανοσιώτατε ἡγούμενε σᾶς ἀσπάζομαι.

Ἐμα λάβης τὴν ἐπιστολήν μου, νὰ μοῦ στείλῃς 3 ζευγάρια τσαρούχια· τὸ ἓνα, πρῶτον μπόι, τὰ δύο δεύτερον καὶ 3 ζευγάρια κάλτσες εἰς αὐτὸν τὸν ἀριθμὸν ἐντὸς 5 ἡμερῶν. Τὰ περιμένω χωρὶς ἄλλο· τὰ τσαρούχια νὰ εἶναι πετσωμένα καὶ ποσκιασμένα καλά· εἰ δ' ἄλλῶς μὴ τὰ στέλνεις.

Νικόλαος Φλέτσος»

Ἐνάλογο γράμμα ἄλλου άντάρτη:

«Ἐγίε Ἠγούμενε,

Ἐμα λάβης τὴν ἐπιστολήν μου νὰ δώσης (15) καρβέλια ψωμί καὶ νὰ γεμώσης τὸ ἀσκι κρασί. Σὲ γράφω ἐγώ.

Ἐ Ἐρσένῃς Κληστήνας Στάθῃς»

Ἐλλο γράμμα τοῦ ἴδιου άντάρτη:

«Κύριε Γούμενε Παρθένιε,

Νὰ μᾶς δώσης τὰ τσαρούχια μὲ τὸ παιδί, διότι δέν ἔχουμε καθόλου, εἴμαστε ξυπόλητοι· ἔστειλαμε μὲ τὸν ἀγροφύλακά σας καὶ δέν ἐφάνηκε νὰ ἔλθῃ, ἀλλὰ νὰ τὰ δώσης μὲ τὸν ἴδιο, πὸν θὰ φέρῃ τὸ γράμμα καὶ δώσε 10 καρβέλια ψωμί καὶ λίγο καπνὸ.

Ἐρσένῃς»

Τὸ ἀκόλουθο γράμμα καθιστᾶ σαφές ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ ἐπιβαρύνσεις τοῦ Μοναστηριοῦ:

«Πανοσιώτατε Ἐγίε Ἠγούμενε,
Προσκυνοῦμεν.

Θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μᾶς στείλῃς 20 καρβέλια ψωμί καθαρὸ, 5 ὀκάδες τυρί, 15 ὀκάδες κρασί, 2 ὀκάδες ρακί. Πρῶτην φορὰν νομίζω ὅτι σᾶς ἐπιβαρύνω καὶ βλέπετε τὴν σφραγίδα μου.

Ἐ εὐπειθέστατος

Κώστα Τσανάκα Μακεδονίτης»

Φαίνεται ὅτι οἱ άντάρτες ἀντιμετώπιζαν μεγάλες ἀνάγκες, γιὰτὶ οἱ πιὸ πολλοὶ ζητοῦν τὴν ἄμεση ἀποστολὴ τῶν τροφίμων:

«Κύριε Ἠγούμενε,

Ἐμα λάβης τὴν παροῦσαν μου, ἀμέσως νὰ μοῦ στείλῃς 20 ὀκάδες τυρί, 5 ὀκάδες κρασί καὶ 2 ὀκάδες τσίπουρο.

1897 Ἰούλιον 21 εἰς Μετέωρα

Ἐ ὀπλαρχηγός

Γκροτζιόβουλος Κώστας Ζέρβας»

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ὑπόθεση τηλεσκοπίου, πὸν ὅπως φαίνεται διέθετε τὸ Μεγάλο Μετέωρο, καὶ τὸ χρειάζονταν οἱ καπεταναῖοι Παναγιώτης Κούρας καὶ Καρακίτσιος. Τὸ γράμμα τους, σταλμένο στὸν ἡγούμενο Παρθένιο τὸν Ἐπρίλιο 1898, συνοδευόταν καὶ μὲ ἐκβιασμὸ:

«Τῇ 15 Ἐπριλίου 1898.

Ἐγίε Παρθένιε, σὲ προσκυνοῦμε.

Ἐμα λάβης τὴν ἐπιστολήν μας σὲ παρακαλοῦμε πολὺ νὰ μᾶς στείλῃς τὸ τηλεσκόπιο καὶ θὰ μᾶς ὑποχρεώσης τὰ μέγιστα καὶ τὸ τηλεσκόπιο δέν θὰ τὸ χάσης, διότι καὶ ἐμεῖς δέν θὰ τὸ καταχραστοῦμε ἀπὸ τὸ Μοναστήρι καὶ ἂν δέν τὸ στείλῃς, νὰ εὔρης μέρος διὰ τὰ ζῶα σου καὶ νὰ εἶναι εἰς γνῶσιν σου, ὅ,τι θὰ σοῦ συμβῇ. Ἐλλο δέν σοῦ γράφω.

Οἱ καπεταναῖοι

Παναγιώτης Κούρας

καὶ Καρακίτσιος»

Σὲ μιὰ ἔβδομάδα ὁ Καρακίτσιος ἐπανερχόταν στὸ αἴτημα. Ἐ ἡγούμενος δέν ἦταν τόσο εὐάλωτος σὲ τέτοιου εἴδους ἐκβια-

Ἡ Ἱερά Μονή Μεταμορφώσεως Μετεώρων

σμους κι ἀπειλές:

«Αἰδεσιμώτατε Ἁγίε Παρθένιε, σέ προσκυνῶ.

Σέ παρακαλῶ πολὺ διὰ τῆς παρουσίας μου νὰ μοῦ στείλῃς τὸ τηλεσκόπιον μὲ ἰδικόν σου ἄνθρωπον διὰ νὰ τὸ δοκιμάσω καὶ μὲ 10 ἕως 20 ἡμέρες θὰ τὸ ἐπιστρέψω. Αὔριον θὰ τὸ στείλῃς εἰς τὰ μαντριά τοῦ Γηρημέκη εἰς τὸ σκεπάρη. Τὸ περιμένω ἐξάπαντος αὔριον καὶ θὰ μὲ ὑποχρεώσης τὰ μέγιστα καὶ νὰ μὴν σοῦ ἀπεράσῃ καμιά ἰδέα, διότι ἐμεῖς ἀπὸ βακούφι δέν θέλομε νὰ καταχρασθοῦμε.

Σέ ξαναπροσκυνῶ

Ὁ Καπετάνιος

Καρακίτσιος

Ἰαπωνίου 28, 1898»

Τὸ ὕφος ἔχει ἀλλάξει ἐμφανῶς. Στὸ ἀρχεῖο τῆς Ἱ. Μονῆς Μεταμορφώσεως Μετεώρων ὑπάρχουν πολλὰ ἀκόμη γράμματα μὲ παρόμοια αἰτήματα. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔγγραφα ἀποτελοῦν ἀψευδεῖς μαρτυρίες τῆς συμβολῆς τῶν Ἱ. Μονῶν τῶν Μετεώρων στὸν Μακεδονικὸ Ἄγωνα, σέ περίοδο ποὺ τὰ ἴδια ἀντιμετώπιζαν σοβαρότατα οικονομικά προβλήματα, ὅπως ἐμφαίνεται ἀπὸ τὰ ἀπανωτὰ γράμματα, μὲ τὰ ὁποῖα τὸ ἐμπερίστατο Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ζητοῦσε καθυστερημένες χρηματικὲς ὀφειλές.

Ναταλία Μελά – Ἀντιγόνη Μπέλλου-Θρεψιάδη

Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγώνας μέσα ἀπὸ τὰ βιβλία δύο γυναικῶν

Τῆς Λίτσας Ἰ. Χατζηφώτη

Εκατὸ χρόνια συμπληρώθηκαν τούτη τὴν χρονιά ἀπὸ τὸν ἥρωικὸ θάνατο τοῦ Παύλου Μελά στὴ Μακεδονία. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀποφάσισε νὰ ἀφιερῶσει τὸ 2004 στὸν μυθικῶν διαστάσεων Νεοέλληνα ἥρωα, πὺν πάνω ἀπὸ ὅλα στὴ ζωὴ του ἔθεσε τὴν πίστη, τὴν πατρίδα καὶ τὰ δικάιά της. Εἶναι ἓνα ἀφιέρωμα –ἀναβάπτισμα σὲ ἐποχὴ τῆς ἱστορίας μας πὺν δὲν ἀπέχει καὶ πολλὰ χρόνια ἀπὸ ἐμᾶς κι ὅμως μοιάζει μὲ παραμῦθι.

Ἡ σύζυγος τοῦ Π. Μελά, μιὰ σπουδαία μορφή, ὑπόδειγμα σὲ καιροὺς ραστώνης καὶ ἐπίδειξης, ἔχει γράψει πὺς «ὅσο περνᾶ ὁ καιρὸς, τόσο πὺ ἀφηρημένα τ' ὄνομά του (τοῦ Μελά) συμβολίζει τὸν Ἕλληνα ἥρωα τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνα. Ἄλλ' ὅταν ὁ κόσμος ἰδῆ κάποιον ἔτσι, τὸν βλέπει περισσότερο σὰν ἰδέα, σὰν ἔκτακτη πράξη, καὶ χάνει τὸ συναισθημα πὺς ὁ ἥρωάς του ἦταν κι ἐκεῖνος ἄνθρωπος. Αὐτὸ φέρνει πολλοὺς νὰ πιστεύουν πὺς οἱ ἴδιοι καὶ ἡ ζωὴ τους εἶναι ξένοι καὶ ἄσχετοι μὲ ὅ,τι λέγομε ἥρωικό. Καὶ τότε ἡ ζωὴ ἀσχημίζει καὶ στὴν ψυχὴ μας κατασταλάζει τοῦ ξεπεσμοῦ ἢ κακία καὶ ἡ λύπη. Γι' αὐτὸ εἶναι καλὸ νὰ ξέρη κανεὶς πὺς ἦσαν καὶ πὺς ἔζησαν πραγματικὰ οἱ ἥρώες του. Θὰ ἰδῆ ὅτι ἀπὸ νοῦν ἀνθρώπινο, ἀπὸ ἀνθρώπινη καρδιά, πὺ ἀγωνιοῦν καὶ πονοῦν τὶς πὺ πολλές ὥρες, ὅπως τοῦ καθενός μας ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδιά, βγαίνουν σιωπηλὰ οἱ μεγαλύτερες ἰδέες καὶ οἱ πράξεις, οἱ γνωστὲς καὶ οἱ ἄγνωστες, πὺ ἀψηφοῦν τὴν ἡδονὴ καὶ τὸν θάνατο». Λόγια μὲ βαθιὰ συνείδηση τῆς οὐσίας τῆς ζωῆς καὶ τῶν διαστάσεών της, πὺ ἐρμηνεύουν –για μερικοὺς– τὸ σκεπτικὸ μᾶς ἐκτεταμένης ἀναφορᾶς στὸν Π. Μελά καὶ τὸν Μακεδονικὸ Ἀγῶνα.

Δυὸ βιβλία, οἱ συγγραφεῖς τῶν ὁποίων εἶναι γυναῖκες καὶ σχετίζονται στενὰ καὶ οἱ ἴδιες μὲ τὸν Μακεδονικὸ Ἀγῶνα, δίνουν μιὰ

διαφορετικὴ διάσταση τὸ καθένα στὴν περίοδο αὐτὴ τὴν τόσο δυναμικὴ μὰ καὶ τόσο δύσκολη πὺ νὰ φαντάζει σὲ κάποιους «σὰν παραμῦθι».

Τὸ πρῶτο βιβλίο εἶναι τῆς Ναταλίας Μελά, συζύγου τοῦ Παύλου, φέρει ἀπλῶς τὸ ὄνομά του: «Παῦλος Μελάς» καὶ ἀπὸ αὐτὸ προέρχεται τὸ ἀπόσπασμα πὺ προανέφερα. Τὸ δεύτερο εἶναι τῆς Ἀντιγόνης Μπέλλου-Θρεψιάδη καὶ ἔχει τίτλο: «Μορφὲς Μακεδονομάχων καὶ τὰ Ποντιακὰ τοῦ Γερμανοῦ Καραβαγγέλη».

Ὅταν πέθανε ἡ Ναταλία Μελά ἤμουν πολὺ μικρὴ. Τὴν Ἀντιγόνη Μπέλλου-Θρεψιάδη τὴν γνώρισα, ὅμως, ἐδῶ καὶ περίπου τριάντα χρόνια σὲ μιὰ περιήγηση τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου τῶν Θηβῶν, στὴν ὁποία παρευρισκόταν καὶ παρακολουθοῦσε κι ἐκεῖνη. Μὲ πλησίασε καὶ μοῦ εἶπε ὅτι ἦταν σύζυγος τοῦ Ἰ. Θρεψιάδη, γνωστοῦ καὶ σημαντικοῦ ἀρχαιολόγου, πὺ ἐργάστηκε πολὺ καὶ στὴν Βοιωτία. Μὲ ἐντυπωσίασε ἡ γλυκύτητα τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖο μιλοῦσε καὶ ὁ θαυμασμὸς καὶ ἡ ἐκτίμηση πὺ χαρακτήριζαν τὰ λεγόμενά της γιὰ τὸν σύζυγό της.

Δὲν γνώριζα τίποτε τότε γιὰ τὴν προσωπικότητα καὶ τὴ δράση τῆς γυναίκας αὐτῆς, πὺ ἢ καταγωγή, ἢ μόρφωση, οἱ ἀσχολίες, οἱ ἀντιλήψεις καὶ οἱ γνωριμίες μὲ μορφὲς τῆς σύγχρονης Ἑλληνικῆς ἱστορίας τὴν καθιστοῦν πολύτιμη καὶ τὸ βιβλίο της ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον. Ἀπὸ τὸ βιογραφικὸ της πληροφορήθηκα τὶς σπουδὲς φιλολογίας καὶ τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἀρχαιολογία, πὺ τὴν συνέδεσε ἰδανικὰ μὲ τὸν Θρεψιάδη καὶ τὴν διδασκαλικὴ σχέση της μὲ τὴ σχολὴ Χίλλ, τὴ σχολὴ Ἀηδοποῦλου καὶ τὸ Ἀρσάκειο. Κατὰ σύμπτωση ἐγὼ ἤμουν ἀπόφοιτος τῆς σχολῆς Κρίκου, μιᾶς ἄλλης ξεχωριστῆς σχολῆς τῆς ἐποχῆς. Ἔτσι συναντηθήκαμε ἀργά!..

Αυτό που κυρίως μου κέντρισε το ενδιαφέρον στο βιβλίο της για τους Μακεδονομάχους είναι πώς δεν χαρίζεται προκειμένου να αποκαταστήσει ἔστω και λεπτομέρειες σε ὅσα γράφει. Ἀποπνέει ἕνα δυναμισμὸ ἢ γραφή της πού με συντάραξε. Ἐπειτα, χρησιμοποιεῖ ἐπιστημονικὴ μέθοδο στὴ συλλογὴ τοῦ ὑλικοῦ της καὶ μπορεῖ ὁ ἀναγνώστης νὰ εἶναι σίγουρος ὅτι τὸ συναίσθημα, πού διαπνέει ἀσφαλῶς τὰ κίνητρά της, δὲν ὑπείσχεται στὴν καταγραφή καὶ τὴν παράθεση τῶν πληροφοριῶν της. Γνωρίζει νὰ ἐκτιμᾷ τὰ πρόσωπα καὶ τὴν προσφορὰ τους ἀλλὰ δὲν ὀνειροβατεῖ. Φρικιὰ μπροστὰ στὴν ἐκατέρωθεν σκληρότητα καὶ ἠ διδασκαλικὴ της ιδιότητα τὴν βοηθᾷ νὰ μὴν λησμονεῖ τις ἐπερχόμενες γενιές. Εἶναι συγκλονιστικὴ ἢ ἀπλότητα μὲ τὴν ὁποία περιγράφει τὴ σχέση της μὲ τὸν Μακεδονικὸ Ἄγωνα:

«Γιὰ τὸ Μακεδονικὸ Ἄγωνα εἶχα ἀκούσει νὰ γίνεται λόγος γιὰ πρώτη φορὰ στὸ σπίτι μου, ὅταν ἤμουν μικρὸ παιδί στὴν Ἀλεξάνδρεια. Ὁ πατέρας μου Λουκάς Μπέλλος –γνωστὸς γιὰ τὸς καὶ πολιτευτὴς πού εἶχε

λάβει μέρος καὶ στοὺς ἀγῶνες τῆς Κρήτης τὸ '66 κι ἀργότερα στὸ Θεσσαλικὸ πόλεμο σὰν ἀρχηγὸς τοῦ Ἱεροῦ Λόχου τῶν Θηβαίων– εἶχε σταλεῖ ἀμέσως μετὰ τὸ σχίσμα ἀπ' τὸ ἑλληνικὸ κομιτάτο μαζί μὲ ἄλλους δύο ἀγνωστὸς στὴ βορειοδυτικὴ Μακεδονία μὲ τὴν ἐντολὴ νὰ παρακολουθεῖ τις κινήσεις τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου καὶ νὰ προσπαθεῖ νὰ ἀναχαιτίσει τὸν προσηλυτισμὸ τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Γιὰ τὴν ἐκεῖ δράση τοῦ πατέρα μου, πού φαίνεται πὼς ἔμεινε ἱστορικὴ, δὲν ξέρω σχεδὸν τίποτα, γιατί τὰ κασόνια μὲ τὰ ἔγγραφα καὶ τὰ βιβλία του διασκορπίστηκαν καὶ χάθηκαν [...]. Τὸ μόνο πού ξέρω εἶναι ὅτι εἶχε γιὰ ἔδρα του τὸ ἑλληνικότατο Κρούσοβο, πού ἀργότερα πυρπόλη-

σαν οἱ Βούλγαροι καὶ σήμερα ἀνήκει δυστυχῶς, ὅπως καὶ τὸ Μοναστήρι, στὴ Γιουγκοσλαβία.[...] Ἄκόμα ξέρω πὼς γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησι τοῦ κατεστραμμένου Κρούσοβου ὁ πατέρας μου ἔδωσε ὅλη του τὴν περιουσία, μαζί καὶ τὴν προῖκα τῆς μητέρας μου» (ἔ.ἀ. σσ.12-13).

Πολὺ ἀργότερα ἀποφάσισε νὰ συγκεντρώσει ἀπομνημονεύματα ὄσων Μακεδονομάχων ζοῦσαν. Τότε ἀκριβῶς ἄρχισε νὰ ἐργάζεται ὡς γραμματέας τῆς Πηνελόπης Δέλτα καὶ θέλοντας νὰ τὴν βοηθήσει νὰ συγκεντρώσει ὑλικὸ γιὰ τὴ συγγραφὴ τοῦ βιβλίου της «Τὰ μυστικὰ τοῦ Βάλτου», σὲ ἐποχὴ πού τὴν δυσκόλευε ἡ ὑγεία της καὶ οἱ τότε ἰθύνοντες ἔφεραν προσκόμματα στὶς ἔρευνές της, ἄρχισε αὐτὴ νὰ συγκεντρώνει πληροφορίες ἀπὸ ἐπιζῶντες Μακεδονομάχους.

Ὁ πρῶτος πού ἀναφέρεται εἶναι ὁ ναύαρχος Γεώργιος Κακουλίδης, ποιντικῆς καταγωγῆς, συγγενῆς ἀπὸ τὴν μητέρα του μὲ τὸν ἔθνομάρτυρα ἅγιο Γρηγόριο τὸν Ε' (εἶχε συγγένεια ἀνάλογη μὲ ἐκείνη τῆς οἰκογένειας Ἀγγελουπόου) πού ἀπὸ τὸ

1904 ἐργάστηκε στὴν ὑπηρεσία τοῦ Λάμπρου Κορομηλά καὶ ἔλαβε μέρος στὸν Μακεδονικὸ ἀγῶνα.

Ὁ ναύαρχος, σπουδαία μορφή καὶ στὰ μετέπειτα ἱστορικὰ γεγονότα, τὴ συμβούλεψε νὰ συναντήσῃ τὸν Γερμανὸ Καραβαγγέλη, μητροπολίτη Καστοριάς κατὰ τὰ γεγονότα τοῦ Μακεδονικοῦ, πού τότε βρισκόταν στὴν Ἀθήνα. Χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ λιτὰ λόγια της μὲ τὰ ὁποία κάνει μιὰ πρώτη περιγραφή του: «Γιὰ κείνον πού θέλει νὰ μελετήσῃ τὴν ἱστορία τοῦ Μακεδονικοῦ Ἄγωνα καὶ ἰδίως τοῦ Ἄγωνα τῆς δυτικῆς Μακεδονίας εἶναι ἀπαραίτητο νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐξαιρετικὴ φυσιογνωμία τοῦ τότε μητροπολίτη Καστοριάς Γερμανοῦ, καὶ τὴν ἐπικὴ, ἀλήθεια,

Ὁ Γερμανὸς Καραβαγγέλης

μέσα στην βουλγαροπατημένη Μακεδονία, δράση του. Ἄλλιως θὰ ἦταν σὰν νὰ ζητοῦσε νὰ μελετήσει τὴν ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἀθήνας καὶ νὰ ξεχνοῦσε τὸ Μιλτιάδη, ἢ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ '21 καὶ νὰ ἀγνοοῦσε τὸν Παπαφλέσσα καὶ τὸν γέρο τοῦ Μωριά. [...] Τὸ πιὸ συγκινητικὸ σημεῖο τῆς ἀφήγησής του εἶναι τὸ μέρος ποὺ περιγράφει τὴν ἀγωνία του καὶ τὸν ἀγῶνα του, ὥσπου νὰ κατορθώσει νὰ πάρει τὸ ἀκέφαλο σῶμα τοῦ Παύλου Μελά, ποὺ ὁ Τοῦρκος καϊμακάμης πεισματωμένος ἐπέμενε νὰ παραδώσει στοὺς Βουλγάρους μὲ τὴ δικαιολογία δῆθεν πὼς ἦταν τὸ πτώμα ἐνὸς Βούλγαρου κομιτατζῆ. Σκηνὴ ποὺ θυμίζει τοὺς λυσσαλέους ἀγῶνες τῶν ὀμηρικῶν ἡρώων γύρω ἀπ' τὸ σῶμα τοῦ σκοτωμένου συντρόφου τους» (σσ.68 καὶ 77).

Ἄλλος Μακεδονομάχος ὁ Γεώργιος Δικῶνυμος ἢ Μακρῆς, Κρητικὸς, ὁ ὁποῖος ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τραχύτητα τοῦ βίου τῶν ἀγωνιστῶν περιέγραφε τὶς δυσκολίες στὴν κίνησή τους μέσα ἀπὸ δύσβατες περιοχές, γεγονόσ ποὺ βέβαια παρουσιάζεται ἀνάγλυφα στὸ βιβλίο τῆς Ν. Μελά.

Γιὰ τὸν Γεώργιο Τσόνοτο, τὸν θρυλικὸ καπετὰν Βάρδα, παραθέτει ὅσα ἀναφέρει ὁ Γερμανὸς Καραβαγγέλης, ποὺ λέγει ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ ἄνθρωπο ποὺ συγκρούστηκε μὲ βουλγαρικὰ σώματα, ἐκπύρθησε πολλὰ βουλγαρικὰ χωριά καὶ ἐργάστηκε περισσότερο καιρὸ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀρχηγούς συστηματικὰ καὶ γενναῖα καὶ πέτυχε πολλά.

Ὁ παπα-Δράκος, ἀπόφοιτος τῆς σχολῆς τῆς Χάλκης τῆς ἔδωσε πολὺτιμες πληροφορίες γιὰ τὸν τρόπο ποὺ περνοῦσαν τὰ ἀνταρτικὰ ἑλληνικὰ σώματα τὰ σύνορα γιὰ νὰ μποῦν στὴ Μακεδονία καὶ γιὰ τὸ πὼς ἔκανε τὴ διαφώτιση καὶ τὴ μύηση τῶν παλικαριῶν.

Ὁ Παναγιώτης Παπατζανιετάς, Μανιάτης, λοχίας τοῦ πυροβολικοῦ, ἔλαβε μέρος

στὸν Ἀγῶνα ὡς ἐθελουτῆς στὸ διάστημα 1906-1908 καὶ ἀγωνίστηκε στὴ Χαλκιδικὴ ἰδίως ὅμως στὴν περιοχὴ τῆς λίμνης τῶν Γιαννιτσῶν, τὴ γνωστὴ ὡς Βάλτο. Οἱ πληροφορίες του ἦσαν πολὺτιμες στὴν Π. Δέλτα γιὰ τὴ συγγραφὴ τῶν περίφημων «Μυστικῶν τοῦ Βάλτου». Ἦταν ἐκεῖνος ποὺ πολεμώντας τὸ 1913 στὸ βουλγαρικὸ μέτωπο σκότωσε ὁ ἴδιος τὸν ἄγριο, ὅπως γράφει ἡ Ἄ. Θρησιάδη, κομιτατζῆ Λέτσο, ποὺ εἶχε ἀναμειχθεῖ στὸ μαρτυρικὸ θάνατο τοῦ Τέλλου Ἄγρα.

Ὁ Παρασκευᾶς Ζερβέας, τότε λοχίας τοῦ πυροβολικοῦ, δίνει πληροφορίες ἀνατριχιαστικὲς σὲ ὀρισμένα σημεῖα ἀναφορικὰ μὲ τὸν τρόπο ποὺ οἱ ἀντάρτες σκότωναν τοὺς ὑποπτους ἢ τοὺς προδότες. «Μὰ αὐτὸ ἀκριβῶς ἐγὼ δὲν τὸ ἤθελα, νὰ αισθανθοῦν δηλαδὴ διαβάζοντάς τον τὰ Ἑλληνόπουλα τὴν ἴδια φρίκη καὶ ἀγωνία ποὺ αἰσθάνθηκα ἐγὼ ἀκούγοντας αὐτὲς τὶς περιγραφές. [...] ἰδιαίτερα μᾶς πληγώνει ν' ἀκοῦμε πὼς τὶς ἴδιες ἀκριβῶς θηριωδίες τῶν ἐχθρῶν μας, ἀντιγράφαν κάποτε καὶ οἱ δικοὶ μας», παρατηρεῖ χαρακτηριστικὰ ἡ συγγραφέας (σ. 205).

«Ἀπὸ ἀπόψεως πολεμικῆς δράσεως», γράφει, ἀναφερόμενη στὸν Γρηγόριο Φαληρέα, στρατηγὸ, ποὺ ὡς καπετὰν Ζάκας ἔλαβε μέρος στὸν Μακεδονικὸ ἀγῶνα, «ἐνδιαφέροντα εἶναι ἡ περιγραφὴ τῆς μάχης τῆς Λόσιτσας ποὺ στάθηκε μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ σπουδαῖες μάχης τοῦ Ἀγῶνα. Ἐκεῖ σκοτώθηκε ὁ μαυιάτης ἀγωνιστῆς Νικ. Τσοτάκος, ὁ γνωστὸς ὡς καπετὰν Γέρμας, ποὺ πῆρε τ' ὄνομά του τὸ ὁμώνυμο χωριό, ἐνῶ ὁ Φαληρέας πληγωμένος στὸ κεφάλι, εὐτυχῶς ἐλαφρά, κατόρθωσε νὰ σωθεῖ πηδώντας ἀπὸ ἓνα βράχο» (ἔ. ἀ. σ. 212). Ἡ Λόσιτσα εἶναι ἡ σημερινὴ Γέρμα, χωριὸ τῆς Καστοριάς.

Πολεμώντας μαζὶ μὲ τὸν καπετὰν Ζάκα στὸ Παλαιοχώρι Καστανοχωριῶν σκοτώθηκε

Ὁ Καπετὰν Φούφας

μια άλλη σπουδαία μορφή του Μακεδονικού Ἀγώνα, ὁ Ζαχαριᾶς Ἀνδρουτσος ἢ Παπαδάς, ὁ ἥρωας ἀνθυπολοχαγός τοῦ Πεζικοῦ, ποῦ ἦταν γνωστός ὡς καπετὰν Φούφας.

Ἡ Ἀ. Μπέλλου-Θρεψιάδη δίνει μὲ τὸ ἔργο της μιὰ γενικότερη εἰκόνα ἐνὸς τραχύτατου πολέμου, πολὺ διαφορετικοῦ ἀπὸ ἐκείνους ποῦ «παρακολουθοῦμε» σήμερα ἀπὸ τὶς τηλεοπτικές ὀθόνες, ἀν καὶ τὰ ἀποτελέσματα εἶναι τὸ ἴδιο φρικτά. Εἶναι μιὰ γενναία γυναικεία ματιά, ποῦ ἀναζητεῖ τρόπο νὰ κάνει τὸ παρελθὸν νὰ «γεννήσει» ἓνα καλύτερο μέλλον.

Ἀντίθετα ἢ Ναταλία Μελά, βιώνοντας μὲ ἓνα ἄλλο τρόπο τὸ Μακεδονικὸ ἔπος, ζώντας δηλαδή μιὰ προσωπικὴ ἱστορία ποῦ ταυτόχρονα εἶναι καὶ ἐθνικὴ ἱστορία, παρὰ τὶς ἀγωνίες, τοὺς φόβους, τὶς δυσκολίες ἐπαφῆς καὶ τῆ δραματικὴ κατάληξη τοῦ συζύγου της, σὲ ἐποχές ἀσύγκριτα δύσκολες γιὰ μιὰ γυναίκα, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν οικονομικὴ καὶ τὴν οικογενειακὴ της κατάσταση, ἀναδεικνύει τὴν προσφορὰ τοῦ συζύγου της, μὲ τὸν ὅποιο πολὺ λίγο ἔζησε μαζί, καὶ ταυτόχρονα ἀναδεικνύεται καὶ ἡ ἴδια ἄξια σύντροφος μεγάλου ἀνδρός. Δὲν μεμψιμοιρεῖ. Δὲν διαμαρτύρεται. Δὲν ἀπαιτεῖ τὰ ἑαυτῆς. Ἀπλῶς καταλαβαίνει καὶ συνεχίζει τὸ δικό της Γολγοθᾶ, ποῦ ἐξακολουθεῖ καὶ μετὰ τὴν ἥρωικὴ ἔξοδο τοῦ Παύλου.

Θα χρειαζόταν πολὺς χῶρος γιὰ νὰ ἀναφέρει κάποιος σημεῖα τοῦ βιβλίου ποῦ περιγράφουν τὶς θυσίες, τὰ βάσανα, τὴν τρυφερότητα γιὰ τὴ νεαρή του γυναίκα, τὴν ἀγωνία τοῦ πατέρα γιὰ τὰ παιδιὰ ποῦ ἄφησε πίσω, τὸν σεβασμὸ γιὰ τὴν Ἐκκλησία, τὴν πίστη του στὸν Θεὸ καὶ τὴν ἀγάπη του γιὰ τὸν Γερμανὸ Καραβαγγέλη, τὶς θαυμάσιες περιγραφές τῶν τοπίων καθὼς τὰ βαδίζει μὲ βροχές καὶ χιόνια μέσα στὴ νυχτιά. Ὅπως

ἐπίσης νὰ μετρήσει τὰ πρόσωπα καὶ τὰ γεγονότα, ὅπως καταγράφονται στὴν ἐκπληκτικὴ αὐτὴ ἀλληλογραφία του, ποῦ δὲν τὴν παρέλειπε μὲ τόσες κακουχίες καὶ τόσες ἔννοιες καὶ κινδύνους καὶ ποῦ συχνὰ συμπίπτουν μὲ τὰ πρόσωπα ποῦ ἀναφέρει ἢ Θρεψιάδη.

Θὰ παραθέσω μόνο ἓνα μικρὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν πρόλογο στὴν ἔκδοση τοῦ βιβλίου τὸ 1926, τὸ ὅποιο δίνει τὸ μέτρο μὲ τὸ ὅποιο βίωσε ἢ Ναταλία τὸ μακεδονικὸ ἔπος καὶ τὴ θυσία τοῦ συζύγου της:

«Τὸ βιβλίο αὐτό, ποῦ γράφηκε ἀπὸ τὸν πόθο νὰ ξαναφέρει στὴ ζωὴ τὸν Παῦλο Μελά, ἔχει μὲ πολλὰ ἰδιωτικά του γράμματα καὶ ἀρκετές λεπτομέρειες γιὰ νὰ ἰδῆ ὁ καθένας πῶς πραγματικὰ ἦταν αὐτὸς καὶ ἡ ζωὴ του. Ἐπιθεὶ θὰ βοηθήσῃ ἴσως νὰ ξανάβρῃ ὁ ἀναγνώστης τὸ ἥρωικὸ πού, λίγο πολὺ, κάθε ἄνθρωπος ἔχει μέσα του, ὅποιος καὶ νὰ εἶναι. Ὁ Παῦλος Μελάς ἀγωνίστηκε γιὰ νὰ μὴν καταστρέψουν οἱ Βούλγαροι τὸν τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ αἰσθάνεσθαι ποῦ λέ-

Ὁ παπα-Δράκος

γεται Ἑλληνισμός. Ἄλλοι θ' ἀγωνισθοῦν κατὰ μεγαλυτέρων ἐχθρῶν. Ἄλλοι γιὰ τὴ συντήρηση τῆς οικογένειας, τοῦ γένους, γιὰ τὴν θρησκεία, γιὰ τὴν ἐπιστήμη, γιὰ τὴν τέχνη. Ὅλους μπορεῖ νὰ τοὺς βοηθήσῃ, νὰ τοὺς στηρίξῃ, στὶς ὥρες τὶς ἀδύνατες. Γιατί ὅλες οἱ εὐγενεῖς ιδέες ἔχουν κάτι κοινὸ μεταξύ τους. Καὶ καμμιά δὲν προκόβει χωρὶς ἥρωισμό».

Τελικὰ ποτέ τὰ μετόπισθεν δὲν εἶναι λιγότερο σημαντικὰ ἀπὸ τὸ μέτωπο τοῦ κάθε εἶδους πολέμου καὶ βεβαίως νὰ μὴν παραθεωροῦμε τὴ σημασία τῆς διδασκαλίας τῆς ἱστορίας, ἐκτὸς ἀν σκοπὸς τῶν μεθόδων τῆς ἐκπαιδεύσεως εἶναι κατὰ κύριο λόγο —ἢ ἀκριβῶς— ἡ λησμονιὰ ὅσων ὀδηγοῦν στὴν προκοπὴ καὶ τὴν ἐξύψωση τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς οὐσίας τῆς παρουσίας του στὴ γῆ...

Σχεδιασµα κατηγήσεως για ένήλικες

Η ΓΗ ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

Του Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

«Ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς»

«*Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν*». Ἔτσι ἀρχίζει τὴ διήγηση γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου τὸ βιβλίο τῆς Γενέσεως. Ἡ ὑλικὴ πραγματικότητά που μᾶς περιβάλλει, τὸ στερέωμα, τὸ διάστημα, ἡ γῆ καὶ ὅλα ὅσα βρίσκονται μέσα καὶ ἐπάνω της, καὶ τέλος ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὅλα δημιουργήματα, κτίσματα δηλ. τοῦ Θεοῦ. Ὅλα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, ἔγιναν μὲ τὸν δημιουργικὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἀπὸ τὸν Θεὸ «*κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν*» του. Τὴν ἀλήθεια περὶ τῆς δημιουργίας ὁμολογοῦμε καὶ στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεώς μας ὅταν ἀναφερόμενοι στὸν Θεό-Πατέρα τὸν ἀναγνωρίζουμε ὡς «*ποιητὴν ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν*».

α) Πῶς ἔγινε ὁ κόσμος

Ἡ κοσμολογία, δηλ. τὸ πῶς ἔγινε ὁ κόσμος ἀποτελεῖ πάντοτε τὸ ἀντικείμενο τῆς περιέργειας τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἐξιχνίαση αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου ποὺ χάνεται στὰ βάθη τῶν αἰώνων, ἀπησχόλησε τὸν ἄνθρωπο. Γι' αὐτὸ καὶ ἐμφανίσθηκαν διάφορες θεωρίες ποὺ προσπάθησαν νὰ φωτίσουν τὸ δύσκολο πρόβλημα. Ἡ Ἀγ. Γραφή μᾶς δίδει χαρακτηριστικὲς πληροφορίες γιὰ τὸ θέμα αὐτό. Ὡστόσο οἱ ἄνθρωποι προτιμοῦν νὰ παραδέχονται περισσότερο καὶ ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, τὸ λόγο τῆς ἀνθρώπινης γνώσης, ποὺ ὅπωςδήποτε δὲν εἶναι ἀπόβλητος, ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ ἀπόλυτα ικανοποιητικός. Ἡ ὑπερεκτίμηση τῶν δυνατοτήτων τῆς ἐπιστήμης νὰ δώσει ἀπάντηση σὲ ὅλα τὰ προβλήματα ἢ καὶ ἡ ἀναζήτηση ἐρεισμάτων ἀθεΐας σ' αὐτὴν συνιστᾶ μιὰ ἀφροσύνη ποὺ ἐμφανίσθηκε μὲ ἔντονη ὀξύτητα στὰ

τέλη τοῦ περασμένου αἰώνα. Σήμερα μόνο καθυστερημένοι καὶ ἀδαεῖς μπορεῖ νὰ περιμένουν νὰ ἀντλήσουν ἐπιχειρήματα ἀθεΐας ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη. Ἀντίθετα οἱ πρόδοί της ἐφώτισαν πολλές πτυχὲς τῆς κοσμολογίας, ποὺ ἐνισχύουν τὴ βιβλικὴ ἄποψη γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ κόσμου. Εἶναι ὡστόσο ἀναγκαῖο νὰ τονίσουμε ὅτι οἱ δυνατότητες τῆς ἐπιστήμης εἶναι περιορισμένες: δὲν ἰσχύουν οὔτε στὸ χῶρο τῶν μέγιστων, οὔτε στὸ χῶρο τῶν ἐλάχιστων διαστάσεων. Ὁ Ἀινστάιν ἀπέδειξε τὴ σχετικότητά τους καὶ δὲν χρειάζεται ἐδῶ νὰ καταγίνουμε ἐπὶ πολὺ.

β) Ποιὸς εἶναι ὁ κατήγορος

Ὁ κόσμος εἶναι ὑλικός. Ἡ φιλοσοφία προσπάθησε νὰ ὀρίσει τί εἶναι ὕλη. Μάχες δόθηκαν στὴν προσπάθεια αὐτοῦ τοῦ ὀρισμοῦ, ὕλιστές καὶ ἰδεαλιστές συγκρούσθηκαν ἄσχημα. Εἶναι ἡ ὕλη ἀνθύπαρκτη, ἔγινε ἀπὸ μόνη της, τὴν ἔκανε ὁ Θεός, εἶναι γέννημα τῆς τύχης; Ὅλες αὐτὲς οἱ πιθανότητες ἔχουν διατυπωθεῖ. Ἡ ἐπιστήμη προσπάθησε νὰ ἀρθρώσει καὶ αὐτὴ τὸ λόγο της. Δὲν δέχεται οὔτε τὴν αὐτόματη, οὔτε τὴν τυχαία συναρμολόγηση τοῦ κόσμου. Κάτι τέτοιο θὰ ἦταν ὄχι ἀπλῶς ἀπίθανο, ἀλλὰ ἀδύνατο. Ὁ νόμος τῶν πιθανοτήτων τὸ ἐπιβεβαιώνει. Ἡ Ἀγ. Γραφή μᾶς χειραγωγεῖ στὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια γιὰ τὸν κόσμο περνᾷ μέσα ἀπὸ τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸ Θεό. Ἡ κοσμολογία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀχώριστη ἀπὸ τὴ Θεογνωσία, καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοανθρώπου Κυρίου. Γιὰ νὰ γίνει ὁ κόσμος, ὁ Θεός «*εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν*». Μέσα στὴν ἀπλή αὐτὴ φράση περικλείε-

ται ἡ ἀλήθεια πού ζητᾶμε. Μερικοὶ ζητοῦν λεπτομέρειες, πῶς, γιατί, πότε. Ἡ Ἁγ. Γραφή δὲν μᾶς λέει λεπτομερῶς οὔτε πῶς, οὔτε πότε, οὔτε γιατί. Μᾶς λέει τὸ «Ποιός» γιατί αὐτὸ μᾶς ἐνδιαφέρει. Τὸ πῶς ἐμφανίζεται μὲ μιὰ φράση: «εἶπε καὶ ἐγεννήθησαν». Καὶ αὐτὸ ἀρκεῖ. Ἡ Ἁγ. Γραφή δὲν εἶναι ἐπιστημονικὸ βιβλίο μὲ συστηματικὴ κατάταξη τῆς ὕλης, μὲ ἐξάντληση τῶν ζητημάτων πού ἀνακύπτουν στὴν ἔρευνα. Εἶναι ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο. Πιάνει ὁ Θεὸς τὸ πέπλο πού κρύβει ἀπὸ τὰ μάτια μας τὴν ἀλήθεια καὶ τὸ ἀνασηκώνει

λίγο, ἐπιτρέποντάς μας νὰ δοῦμε καὶ νὰ μάθουμε, ὅσα μᾶς εἶναι ἀπαραίτητα. Τὰ ἄλλα παραμένουν σφραγισμένα καὶ ἄγνωστα. Θὰ ἔλθει ὥρα πού θὰ τὰ μάθουμε καὶ ἐκεῖνα, ὅταν αὐτὸς ὁ κόσμος καταργηθεῖ. Τότε δὲν θὰ βλέπουμε μέσα ἀπὸ καθρέπτες, ἀλλὰ φυσικὰ ὅλη τὴν ἀλήθεια.

Ἡ Ἐκκλησία, λοιπόν, στηριζόμενη στὴν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ, μᾶς λέει ὅτι ὁ κόσμος εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ, μέσα ἀπὸ οὐσίες ἑτερογενεῖς πρὸς τὴν Οὐσία τοῦ Θεοῦ. Ὁ κόσμος εἶναι κατὰ τὴν οὐσία του διαφορετικὸς ἀπὸ τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ, ὅπως π.χ. ἓνα ποίημα πού ἔγραψε ἓνας ποιητὴς εἶναι μὲν δικό του, φανερώνει ἔμμεσα τὸ πρόσωπό του, δὲν εἶναι ὅμως ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς. Μέσα ἀπὸ τὸ ποί-

Ἡ Δημιουργία τῶν ἄστρον. Τοιχογραφία
I.M. Ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου Μακρυνοῦ Μεγάρων

ημα πού διαβάζουμε, ἀποκοῦμε τὴν γνώση αὐτοῦ πού τὸ ἔκανε. Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ μὲ τὸν κόσμο. Διαβάζοντας τὸ βιβλίο τῆς φύσεως, ἀνακαλύπτουμε Ἐκεῖνον πού κρύβεται πίσω της, πού εἶναι ὁ Δημιουργὸς της. Ἡ ἴδια ἡ ὕλη τοῦ κόσμου εἶναι ἓνα δυναμικὸ ἐνεργούμενο γεγονός, εἶναι κτιστὴ ἐνέργεια τοῦ ἄκτιστου Θεοῦ.

γ) Ὁ ὕλικὸς κόσμος

Μὲ βάση τὶς πληροφορίες πού μᾶς δίδει ἡ Ἁγ. Γραφή γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστήμης, μπο-

ροῦμε, θαρρῶ, νὰ σχηματίσουμε μιὰ εἰκόνα τῆς Δημιουργίας τοῦ φυσικοῦ μας κόσμου. Στὴν περίπτωση αὐτὴ θὰ μπορούσαμε νὰ διατυπώσουμε μερικὲς βασικὲς ἀρχές πού θὰ προσδιόριζαν τὰ πλαίσια μέσα στὰ ὅποια κινεῖται ἡ χριστιανικὴ κοσμολογία. Οἱ ἀρχές αὐτὲς εἶναι οἱ ἑξῆς:

1. Ὁ κόσμος δὲν εἶναι ἀναρχος. Ἔχει δηλ. μιὰν ἀρχή, γι' αὐτὸ καὶ θὰ ἔχει καὶ ἓνα τέλος.

«Ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν» λέγουν οἱ Ἕλληνες Πατέρες. Ὑπῆρχε μιὰ ἐποχὴ πού ὁ κόσμος δὲν ὑπῆρχε. Τὸ «ἐν ἀρχῇ» μὲ τὸ ὅποιο ἀρχίζει ἡ διήγηση τῆς Γενέσεως σημαίνει μιὰ χρονικὴ στιγμή πού ὁ Θεὸς ὁ ἀναρχος ἀποφασίζει νὰ δημιουργήσει τὸν κόσμο.

Πριν από αυτήν δέν υπήρχε τίποτε. Τό ότι ό κόσμος έχει άρχή και τέλος, σημαίνει ότι:

2. Δέν είναι αιώνας. Μερικοί αίρετικοί, όπως π.χ. ό Μαρκίων, έδίδασκαν ότι ή ύλη είναι αιώνια. Τους διαψεύδει σήμερα ή έπιστήμη πού μιλάει για τό τέλος αυτού του κόσμου ύστερα από μιá χρονική περίοδο. Η θεωρία περι του «θερμικού θανάτου του σύμπαντος» ισχύει πάντοτε. Και ό Μ. Βασίλειος στην «Έξαήμερό» του έπιβεβαιώνει ότι «τά από χρόνου άρξάμενα πάσα άνάγκη και έν χρόνω συντελεσθήναι». Η Κ. Διαθήκη μάς πληροφορεί ότι «οί ούρανοι ριζηδόν παρελεύσονται» και άλλου ό Άπ. Πέτρος: «καινήν γήν και καινούς ούρανούς κατά τό έπάγγελμα ύπόσχεσιν αυτού προσδωκώμεν». Όλα αυτά πού σήμερα βλέπουμε θά μεταβληθοϋν, θά καταργηθοϋν και μιá καινούρια γή θά ύπάρξει.

3. Δημιουργός, ποιητική αίτία του κόσμου είναι ό Θεός. Έπομένως ό κόσμος δέν είναι ανύπαρκτος, όπως και ή ύλη άλλωστε. Έχει δημιουργόν. Ό ύλισμός ως θεωρία σήμερα είναι ξεπερασμένος. Δέν μπορεί νά άπαντήσει στα έξι 7 έρωτήματα: πόθεν ή ύλη, πόθεν ή κίνηση, πόθεν ή ζωή, πόθεν ή σκοπιμότητα της φύσεως, πόθεν ή συνείδηση, πόθεν ό ευδιάθετος και προφορικός λόγος, πόθεν ή έλεύθερη θέληση. Έχει όμως νόμους ή ύλη τους όποιους έθεσε ό Θεός και μέ αυτούς πορεύεται.

4. Ό κόσμος έγινε έκ του μηδενός, «έξ οϋκ όντων» και όχι έκ προϋπαρχούσης ύλης, όπως κατασκευάζουμε έμεις οί άνθρωποι. Όταν θέλουμε νά κτίσουμε ένα σπίτι προ-

μηθευόμαστε πρώτα τά ύλικά: τό τσιμέντο, τό σίδηρο, την άμμο. Δέν χρειάστηκε τό ίδιο για τη δημιουργία του κόσμου από τό Θεό. «Έίπε και έγεννήθησαν», μόνο αυτό. Και όλα αυτά σε 6 δημιουργικές μέρες, πού σε χρονική διάρκεια δέν ήσαν όπως οί δικές μας. Είναι μεγάλα χρονικά διαστήματα.

5. Είναι «καλός λίαν». Τέλειο κτίσμα τελείου Δημιουργού. Μέ την πανσοφία του ό Θεός έκανε μιá τέλεια πράξη. Όλα όσα έκανε ό Θεός είναι καλά. Τό κακό πού ύπάρχει στον κόσμο δέν τό έκανε ό Θεός. Τό αντίθετο ύποστήριζαν οί αίρετικοί Μαρκίων και οί Γνωστικοί. Τό κακό είναι ή άπουσία του καλού. Η παρουσία του μέσα στον κόσμο άμαύρωσε τη λαμπρότητα του κόσμου, παρά ταϋτα ό κόσμος διατηρεί την ωραιότητά του.

6. Έχει σχετική αυτοτέλεια. Η πρόνοια του Θεού είναι ή συνεκτική δύναμή του, αυτή τον συγκρατεί και τον κατευθύνει. Όλη τη φύση ό Θεός συγκροτεί. Τέλος.

7. Η γή είναι ό πλανήτης μας, μιá κουκίδα μέσα στο διάστημα. Μόνο σ' αυτήν ύπάρχει ζωή. Και αυτό είναι τό πιο σημαντικό. Γιατί μόνο στη γή ό Θεός έχάρισε τη ζωή; Έρώτημα ανεξιχνίαστο και σκοτεινό. Η τιμή για μάς όμως μεγάλη.

Η σοφία του Θεού άπλώνεται άπ' άκρου σ' άκρο της γής. Ποταμοί και βουνά, δάση και θάλασσες, πουλιά και πτερωτά, θηρία και ήμερα ζώα, όλα αινοϋν και δοξολογοϋν τό Θεό. Καλότυχοι όσοι διαθέτουν μάτια για νά βλέπουν τά θαυμάσια της φύσεως, και πίσω από αυτά την παρουσία του Δημιουργού.

ΣΕΛΙΔΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ

Δεξιότητες επικοινωνίας με τους νέους μας

Στέφανου Χρ. Κουμαρόπουλου, Θεολόγου Καθηγητή, Δρος. Θ.

Β' μέρος

Στάση ύποδοχής

Ἄρωγός στην προσπάθειά μας για καλύτερη επικοινωνία με τους νέους μπορεί να σταθεί μιὰ συμπεριφορά που οἱ ψυχολόγοι τὴν ὀνομάζουν στάση ὑποδοχῆς καὶ ἡ ὀρθόδοξη πατερικὴ συμβουλευτικὴ μας παράδοση στάση φιλοξενίας.

Ἡ στάση αὐτὴ ἐκδηλώνεται ἀρχικὰ μετὴ συμπεριφορά ἑνσυναίσθητης προσεκτικῆς παρακολούθησης: Αὐτὴ συνίσταται στὴν ἀρμόζουσα λεκτικὴ καὶ μὴ λεκτικὴ συμπεριφορά κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐπικοινωνίας μετὴ νέους μας. Σύμφωνα μετὴ αὐτὴ ὁ γονιὸς ἢ ὁ παιδαγωγὸς δείχνει ξεκάθαρα στὰ παιδιά ἢ στοὺς μαθητὲς του ὅτι βρίσκεται πραγματικὰ μαζί τους καὶ ὅτι τοὺς παρακολουθεῖ πάρα πολὺ προσεκτικὰ ὅταν παίρνουν τὸ λόγο. (Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἀξιοποιεῖ τὶς εὐκαιρίες καὶ διακόπτει κάθε τι ἄλλο που κάνει ἐκείνη τὴ στιγμή. Ἄλλωστε μὴ ξεχνᾶμε ὅτι τὸ «ἐπάγγελμα γονιὸς» ἢ «τὸ παιδαγωγὸ λειτούργημα» εἶναι ἴσως ἡ σημαντικότερη προσφορά μας σ' αὐτὸ τὸν κόσμο).

Ἡ στάση αὐτὴ ἔχει σκοπὸ νὰ δίνει στὸ παιδί τὴ δυνατότητα ἢ καλύτερα τὴν ἐνθάρρυνση νὰ μιλήσει πιὸ ἐλεύθερα. Εἶναι βασικὴ ἰκανότητα μετὴ 3 ἐπιμέρους στάσεις:

α) Τὴν ὀπτικὴ ἐπαφή: Ὁ παιδαγωγὸς καὶ εἰδικότερα ὁ γονιὸς πρέπει νὰ κοιτάζει κατὰ πρόσωπο τὸ συνομιλητὴ-παιδί του νὰ μὴν κάνει «διαλείμματα ὀπτικῆς ἐπαφῆς», γιατί στὴν ἀντίθετη περίπτωση τοῦ δίνει τὸ μήνυμα ὅτι δὲν τὸν παρακολουθεῖ. Ἄλλω-

στε ἡ βλεμματικὴ ἐπαφή εἶναι ἀναγκαία γιατί μέσα ἀπὸ αὐτὴν τὴν παρατήρηση τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ παιδιοῦ του λαμβάνει κάθε γονιὸς πολὺτιμες ἄμεσες πληροφορίες. Τὸ βλέμμα μας κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐπικοινωνίας μας πρέπει νὰ ἔχει οἰκειότητα, νὰ εἶναι χαλαρὸ μετὴ χαμόγελο, μετὴ συγκατάβαση. Νὰ ἐνθαρρύνει γιὰ ἀνοικτὴ συζήτηση.

β) Τὴ σωματικὴ γλώσσα: Ἡ βασικὴ στάση προσεκτικῆς παρακολούθησης στὴν κοινωνία μας εἶναι συνήθως μιὰ ἐλαφριὰ κλίση τοῦ σώματος μας πρὸς τὰ ἐμπρὸς σὲ μιὰ ἄνετη καὶ ἤρεμη στάση. Θὰ χρειασθεῖ νὰ κλείσουμε τὰ τηλέφωνα, τὶς τηλεοράσεις, τὶς ἐφημερίδες κ.ἄ., νὰ τὸν βάλουμε ἀπέναντί μας νὰ καθίσει καὶ νὰ τοῦ φερθοῦμε σὰν νὰ εἶχαμε μιὰ συζήτηση μετὴ ἕνα σεβαστὸ μας ἱερέα ἢ δάσκαλο.

γ) Τὸ φωνητικὸ ὕφος: Προσοχὴ στὸν τόνο που μιλάμε στὸ παιδί μας. Ὅταν ἔχουμε συζήτηση μαζί του δὲν χρειάζεται νὰ μιλάμε μετὴ ἔνταση οὔτε νὰ διαβάζουμε ὅπως σὲ καιρὸ πολέμου ἕνας ἀξιωματικὸς τοῦ στρατοῦ. Τὴν ἀγωνία μας καὶ τὸ στρες πρέπει νὰ τὰ ἐλέγχουμε ὥστε νὰ μὴν φτάνουν στὸν ἔφηβο. Διαφορετικὰ παίρνει τὸ μήνυμα ὅτι τὸν θεωροῦμε ἀκόμη παιδί καὶ δὲν τὸν λογαριάζουμε.

Πολλὲς φορές ὁμως στὴν ἐπικοινωνία μας μποροῦμε νὰ συναντήσουμε ἕνα ἐπικοινωνιακὸ τεῖχος καὶ τότε πρέπει νὰ σπάσουμε τὸν πάγο μετὴ τὴν ὑποβολὴ ἐρωτήσεων γύρω ἀπὸ ἀγαπημένα τους θέματα που ξέρουμε ὅτι τοὺς ἀπασχολοῦν καὶ τοὺς ἐνδιαφέρουν. Πρόκειται γιὰ τὴν προσπάθεια τῶν γονιῶν νὰ ἐνθαρρύνουν τοὺς νέους τους νὰ μιλήσουν.

Ὁ Σπλαχνικός Πατέρας ὡς πρότυπο γονιοῦ

Στάση ὑποδοχῆς σημαίνει νὰ ἀποδέχομαι τὸ παιδί μου γι' αὐτὸ πὺ εἶναι (ἀδιάφορος, μέτριος ἢ κακὸς μαθητής, ἀμφισβητίας, ταραξίας, ἀκατάστατος κ.ἄ.), νὰ προσπαθῶ νὰ κατανοήσω τὴν ἰδιαιτερότητά του καὶ νὰ τοῦ δείχνω φανερά ὅτι τὸν σέβομαι ὡς προσωπικότητα.

Ἡ Παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου υἱοῦ (Κατὰ Λουκᾶν 15, 11-32), εἰδικότερα γιὰ τοὺς πνευματικούς, γονεῖς καὶ δασκάλους προσφέρει μοναδικὸ πρότυπο θετικῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τοὺς νέους. Ἔχουμε ἕναν Πατέρα-Παιδαγωγὸ πὺ σὲ κάθε στιγμή τῆς ἱστορίας διακρίνεται γιὰ τὴν «στάση ὑποδοχῆς» καὶ ἀγάπης πρὸς τὰ δύο παιδιά του, μετὰ τὰ ὁποῖα συνεχῶς ἐπικοινωνεῖ καὶ τὰ καθοδηγεῖ, χωρὶς ὅμως νὰ ἔχει καταπιεστικὴ ἢ ὑπερπροστατευτικὴ συμπεριφορὰ. Δὲν ἐπιβάλλει τὴν παραμονὴ στὸν μικρότερο γιό, ἐνῶ ξέρεῖ ὅτι εἶναι λάθος ἢ ἀπόφασή του καὶ ὅτι θέτει τὸν ἑαυτό του σὲ μεγάλο κίνδυνο. Ἡ μεγάλη του ἀγάπη δὲν ἀφήνει νὰ γίνῃ ὑπερπροστατευτικός. Ὁ σεβασμὸς τῆς ἐλευθερίας τοῦ παιδιοῦ του τὸν κάνει ὄχι ἀπλῶς νὰ δεχθεῖ τὴν ἀποχώρησιν ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν εὐλογῆσει δίνοντάς του τὸ ἀνάλογο μερίδιο. Μετὰ αὐτὸ τὸν τρόπο πρέπει νὰ ἐνεργεῖ καὶ ἕνας πνευματικὸς σύμβουλος, ὁ ὁποῖος τελικὰ εἶναι αὐτὸς πὺ βοηθάει στὴ λήψη τῶν ἀποφάσεων (ἂν τοῦ ζητηθεῖ) καὶ ὄχι αὐτὸς πὺ ἐπιβάλλει κάποιες ἀποφάσεις.

Ὁ φιλεῦσπλαχνος Πατέρας τῆς παραβολῆς ὡς ἔμπειρος καὶ σοφός, ἄφησε τὸν χρόνο νὰ συνετίσει τὸν μικρότερο γιό, ὥστε νὰ ἔρθῃ στὸν ἑαυτό του καὶ ὁ ἴδιος πάλι μετὰ δική του πρωτοβουλία νὰ ζητήσῃ τὴ βοήθεια τοῦ Πατέρα. Ἡ ἐπικοινωνία τοῦ γονιοῦ ἐργάζεται σὲ βάθος χρόνου καὶ μετὰ προοπτικές, ἐνῶ πάντα ἀφήνει τὴν πρωτοβουλία γιὰ ἐπικοινωνία στὸ παιδί ὅταν αὐτὸ ἐνηλικιωθεῖ.

Ἐκεῖνο πὺ ἀποτελεῖ ἐγγύηση γιὰ τὴ συμπεριφορὰ τοῦ Πατέρα εἶναι ὁ τρόπος πὺ

φέρεται γενικὰ στοὺς κατώτεροὺς του (ἐργάτες του). Ὁ γονιός, ὁ πνευματικὸς, ὁ παιδαγωγὸς πὺ συμπεριφέρεται μετὰ ἀξιοπρέπεια καὶ σεβασμὸ σὲ ὅλους (ἀκόμη καὶ σ' αὐτοὺς πὺ ἔχουν ἀλλόκοτη συμπεριφορὰ ἢ πολὺ χαμηλὲς ἐπιδόσεις) εἶναι ὁ καταλληλότερος γι' αὐτὸ τὸ ρόλο καὶ εἶναι σίγουρο τὰ παιδιά κοντὰ του γιὰ ἀτομικὴ ἐπικοινωνία ἀλλὰ καὶ καθοδήγησιν.

Στὴ συγκεκριμένη ἱστορία ἔχουμε τὸν Πατέρα (παραιτούμενος ἀπὸ κάθε ἔννοια αὐθεντίας) διαλέγεται ἀκόμη καὶ ἐκεῖ πὺ δὲν ὑπάρχει ἀγάπη καὶ ἐκεῖ ἀκόμη πὺ περισσεύει ἢ ἀναίδεια. Ὁ ἐπικοινωνιακὸς γονιός-παιδαγωγὸς πρέπει νὰ κατεβεῖ ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς αὐθεντίας ἢ τῆς ἐξουσίας του καὶ νὰ δείξῃ μεγάλη ἀνοχὴ ἀκόμη καὶ στὸ παιδί πὺ φέρεται μετὰ ἀναίδεια, ὥστε νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ ἐκεῖνο νὰ σκύψῃ στὸ πρόβλημά του.

Ὁ μεγαλύτερος ἀδελφὸς πὺ ἐπαναστατεῖ καὶ αὐτὸς μετὰ τὴ σειρά του καὶ χρησιμοποιεῖ ἀπρεπεῖς ἐκφράσεις φαίνεται ἔμμεσα νὰ ἐπικρίνει αὐστηρὰ τὸν Πατέρα. Μετὰ παιδαγωγικὸ τὰκτ καὶ μετὰ ψυχραιμία προσπαθεῖ νὰ βάλῃ στὴ θέση του καὶ τὸν μεγαλύτερο ἀδελφὸ. Ξεκινᾷ ἀπὸ τὸν ἔπαινο («παιδί μου σὺ εἶσαι πάντοτε μαζί μου») καὶ ἀφοῦ τὸν διαβεβαιώσῃ ὅτι ἡ ἀγάπη του πρὸς αὐτὸν δὲν κινδυνεύει, ὅπως καὶ τὰ δικαιώματά του, μετὰ παιδαγωγικὴ ἐπιδεξιότητα διατυπώνει ἕνα ἔμμεσο ἔλεγχο: «ἔπρεπε ὅμως νὰ εὐφρανθοῦμε καὶ νὰ χαροῦμε...».

Ἡ χρῆσιν τοῦ ἐπαινοῦ

Ἐπικοινωνιακὰ ὁ σπλαχνικός Πατέρας τῆς παραβολῆς ἀκολουθεῖ τὰ ἐξῆς βήματα: ἔπαινος, ἐκδήλωσιν ἀγάπης, ἀπομάκρυνσιν συναισθημάτων ἀνασφάλειας, ἐπίκλησιν ἀδελφικῶν αἰσθημάτων. Ὅλα αὐτὰ τὰ βήματα εἶναι ἀπαραίτητα καὶ σὲ μιὰ ὁποιαδήποτε διαδικασίᾳ ἐπικοινωνίας μετὰ ἐπαναστατημένους καὶ ὀργισμένους ἐφήβους τῆς ἐποχῆς μας.

Πολὺ μεγάλη εἰδικὰ ἀποτελεσματικό-

τητα έχουν οι έπαινοι σε μια τέτοια συνάντηση. "Ας ακούσουμε τον "Αγιο Ίσαακ το Σύρο τον «ξενοδόχο της έρήμου», όπως τον έχουν αποκαλέσει, να μᾶς διδάσκει τη χρήση του έπαινου και της «στάσης ύποδοχῆς» στην «τέχνη» της έπικοινωνίας:

«Ανάγκασε τον εαυτό σου, όταν συναντήσεις τον πλησίον σου να τον τιμήσεις πῶς πολύ ἀπὸ ὅ,τι τοῦ ἀξίζει. Φίλησε τὰ χέρια του καὶ τὰ πόδια του καὶ κράτησέ τα πολλές φορές με πολλή τιμὴ καὶ ἐπαίνεσέ τον ἀκόμη καὶ γιὰ ἀρετὲς πὺ δὲν ἔχει. Καὶ ὅταν χωρισθεῖς ἀπὸ αὐτὸν λέγε γι' αὐτὸν ὅ,τι καλὸ καὶ τίμιο ὑπάρχει. Γιατὶ με αὐτοὺς σου τοὺς τρόπους τὸν προσελκύεις στὸ καλὸ (τὸν ρίχνεις στὸ φιλότιμο), καὶ τὸν ἀναγκάζεις νὰ ντρέπεται ἀπὸ τὴν προσφώνηση πὺ τοῦ ἀπεύθυνες καὶ σπείρεις στὴν ψυχὴ του σπέρματα ἀρετῆς.

Μὲ τέτοιους καλοὺς τρόπους... ἂν αὐτὸς ἔχει κάποια ἐλαττώματα, τιμῶμενος ἀπὸ σένα δέχεται εὐκόλα τὴν θεραπεία ἀπὸ σένα ντρέπόμενος ἀπὸ τὴν τιμὴ πὺ τοῦ πρόσφερε. Αὐτὸν τὸν τρόπο νὰ ἀκολουθεῖς πάντοτε, τὸ νὰ γλυκοχαιρετᾶς καὶ νὰ τοὺς τιμᾶς ὅλους καὶ νὰ μὴν θυμώσεις κανένα. Ἄκόμη νὰ μὴν ἀποστραφεῖς κανένα οὔτε γιὰ τὴν πίστη οὔτε γιὰ τὰ ἀρνητικὰ του ἔργα. Νὰ φυλάγεσαι, ὥστε νὰ μὴν κατηγορήσεις ἢ νὰ ἐλέγξεις κάποιον γιὰ τὰ παραπτώματά του, γιατί ἔχουμε ἀπροσώποληπτο κριτὴ στοὺς οὐρανοὺς» (Λόγοι ἀσκητικοί, Ἐκδ. τὸ Βυζάντιον, 1991, σ.129).

Συμπεράσματα

Γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ γίνουμε παιδαγωγοὶ γιὰ τὰ παιδιά καὶ τοὺς ἐφήβους μας πρέπει πρῶτα νὰ φροντίσουμε νὰ ἀποκτήσουμε μιὰ γνήσια σχέση μαζί τους. Φοβᾶμαι δυστυχῶς ὅτι πολλές φορές ἡ έπικοινωνιακὴ σχέση γονιοῦ, παιδαγωγοῦ με τοὺς νέους εἶναι μιὰ ἀνεκμετάλλευτη σχέση. Γιὰ νὰ γίνει μιὰ οὐσιαστικὴ ἢ έπικοινωνία μας με τοὺς νέους τῆς έποχῆς μας πρέπει νὰ ἀκολουθεῖ τὸ πρότυπο τῆς συμ-

βουλευτικῆς τοῦ Κυρίου. Τὸ κοίταγμα με «τὴν ψυχὴ στὸ βλέμμα» εἶναι τὸ βλέμμα τοῦ Ἰησοῦ ὅταν κοίταζε κατὰ πρόσωπο («ἐνέβλεπε» τοὺς μαθητὲς του) ἢ ὅταν ἔβλεπε τοὺς ὄχλους (Ματθ. 9,36). Εἶναι τὸ βλέμμα πὺ δὲν εἶναι ἀδιάφορο, ψυχρὸ, ἄψυχο ἀλλὰ προέρχεται μέσα ἀπὸ τὰ σωθικά μας. Θωπεύει τοὺς γύρω μας, δίνει ἐλπίδα σ' αὐτοὺς πὺ δὲν ἔχουν, διώχνει τὸ φόβο ἀπὸ τὶς καρδιές τους. Ὁ Χριστὸς δὲν ἔδινε συμβουλές στερεότυπες. Οἱ ἀπαντήσεις τῶν γονιοῦν καὶ τῶν συμβούλων δὲν πρέπει νὰ εἶναι στερεοτυπικὲς ἀλλὰ ἑξατομικευμένες.

Στὴ σχέση αὐτὴ ὑπάρχει ἀμφίδρομη ὠφέλεια: Καὶ οἱ συμβουλευόμενοι, δηλαδὴ τὰ παιδιά, με τὴ σειρά τους καὶ με τὸν τρόπο τους συμβουλεύουν τοὺς παιδαγωγούς καὶ τοὺς γονεῖς τους ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχει ταπεινὴ ἔκπαιδευσις σὲ καταστάσεις καὶ σὲ ἐμπειρίες τοὺς μεγαλυτέρους τους, πὺ ποτὲ μέσα ἀπὸ τὴ θεωρητικὴ κατάρτιση δὲ θὰ ἀποκοτοῦσαν. Ἡ στάση ζωῆς τοῦ πνευματικοῦ συμβούλου ὀφείλει νὰ τὸν ὀδηγήσει στὸ νὰ ἔχει εὐήκοον οὖς καὶ στὰ δικά του λεγόμενα καὶ στὸ πῶς ἐνδεχομένως νὰ ἀκουσθοῦν ἀπὸ τὸ νέο.

Πρέπει παράλληλα νὰ παραπέμπουμε καὶ σὲ ἄλλους, γιατί δὲν πρέπει π.χ. οἱ γονεῖς νὰ ἔχουμε αὐτάρκεια ὡς παιδαγωγοί. Οἱ διακριτικοὶ πνευματικοί, οἱ ὄριμοι κατηχητὲς, οἱ ἄξιοι δάσκαλοι καὶ καθηγητὲς πρέπει νὰ εἶναι αὐτοὶ στοὺς ὁποίους παραπέμπουμε τὰ παιδιά μας, ὅταν διαπιστώνουμε ὅτι δὲν ἔπαρκοῦμε ὡς γονεῖς. Ὡς πνευματικοὶ σύμβουλοι ὅλοι ὁμως θὰ πρέπει νὰ ἀφηνόμαστε καὶ στὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ πὺ «θεραπεύει τὰ ἀσθενῆ καὶ ἀναπληρώνει τὰ ἐλλείποντα». Ἡ ὑπαρξὴ ἀσθενῶν καὶ ἐλλειπόντων σ' αὐτὴ τὴ σχέση δὲ μειώνει τοὺς παιδαγωγούς. Ἡ έπίκληση τῆς Θείας βοηθείας θὰ βοηθήσει τὸν πνευματικὸ ὀδηγὸ καὶ τὸ γονιοῦ τοῦ 21ου αἰῶνα νὰ ἀντέξει καὶ νὰ μὴ φοβηθεῖ τὸ φορτίο εὐθύνης πρὸς τοὺς νέους μας. «Ὁ Κύριος βοηθός! Ὁ Κύριος ἐμοὶ βοηθός καὶ τίνα φοβηθήσομαι!»

Κάποια «τεχνικά» προβλήματα

του π. Βασιλείου Θερμού

Στὸ σημεῖωμα αὐτὸ θὰ ἐξετάσουμε ὀρισμένες πτυχές τοῦ κηρύγματος ἀποκλειστικὰ πρακτικές. Ἐλπίζω οἱ ἀδελφοὶ ἀναγνώστες νὰ μὴν ὑποτιμήσουν τὴ σημασία τους ἀπλῶς ἐπειδὴ εἶναι τεχνικῆς φύσεως. Συχνὰ ἀκοῦμε πὼς ἡ τάδε ἐκπομπὴ δὲν θὰ μεταδοθῆ γιὰ τεχνικοὺς λόγους: δηλαδή, ὅσο καὶ ἂν ἡ αἰτία δὲν εἶναι οὐσιαστική, δὲν παύει νὰ εἶναι καταλυτικὴ στοῦ ἀποτελέσματός της. Ἡ ἐκπομπὴ δὲν θὰ ἀκουστῆ.

Τὰ τεχνικὰ προβλήματα μποροῦν νὰ γίνονται ἐπικίνδυνα στὶς συνέπειές τους. Ἐδῶ θὰ περιορισθοῦμε σὲ δύο ἀπὸ αὐτὰ, τὰ ὁποῖα ἐπηρεάζουν τὴν ἐμβέλεια καὶ ἀποτελεσματικότητα τοῦ κηρύγματος. Καὶ κατ' ἀρχὴν ἡ *εὐκρίνεια τῆς ὁμιλίας*.

Ἡ καθαρότητα τῆς ἀρθρώσεως ἀποτελεῖ φυσικὸ προσόν ἢ μειονέκτημα, ὅπως δὴποτε. Ἐπιδέχεται ὅμως διόρθωση, μία προσπάθεια πὸν ἀξίζει τὸν κόπο. Καὶ τοῦτο διότι ἡ μὴ εὐκρινῆς ἀπαγγελία ὑστερεῖ τὸν ἀκροατὴ ἀπὸ τμήματα τοῦ κηρύγματος τὰ ὁποῖα ἐνδέχεται νὰ τοῦ ἦταν πολῦτιμα. Ἐκτὸς αὐτοῦ δέ, ἂν χάσῃ κάποια κρίσιμα μέρη τοῦ λόγου, στὴ συνέχεια ἀπομακρύνεται ψυχικὰ ἀπὸ τὸ κήρυγμα καὶ ἀφαιρεῖται ἐντελῶς.

Συχνὰ ὑπάρχουν δυνατότητες καθαρῆς ἀρθρώσεως ἀλλὰ τὴ ζημιὰ τὴν κάνουν ἢ βιασύνη καὶ τὸ ἄγχος. Ἄν θέλουμε νὰ εἴμαστε εἰλικρινεῖς οἱ κληρικοὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι μεγάλο μέρος τῆς λατρείας τὸ προσπερνοῦμε μὲ ἄγχος καὶ νευρικότητα. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἐξετάσουμε τοὺς λόγους. Νὰ εἴμαστε βέβαιοι ὅμως ὅτι αὐτὸ μεταδίδεται καὶ στοὺς πιστοὺς πὸν μᾶς ἀκοῦν καὶ μᾶς βλέπουν, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἀντιλαμβάνονται τὴν αἰτία τοῦ δικοῦ τους ἄγχους. Ἐννοεῖται δέ ὅτι πάντοτε πρέ-

πει νὰ ἀποφεύγουμε τὴν θεατρικότητα τῆς ἀρθρώσεως, μία εὐκρίνεια πὸν θυμίζει ἠθοποιό.

Στὸ θέμα αὐτὸ βοηθοῦν ιδιαίτερα δύο σημεία. Πρῶτον, νὰ ἀποφεύγουμε τὸ κήρυγμα κατὰ τὴν ὥρα τοῦ κοινωνικοῦ, διότι τὸ ἐκκλησίασμα βρίσκεται σὲ ἄλλη ψυχικὴ κατάσταση, ἀλλὰ καὶ διότι πολλὰ βρέφη εἶναι κουρασμένα καὶ ἀδημονοῦν δημιουργώντας ἔνταση. Προτιμότερο εἶναι μετὰ τὸ Εὐαγγέλιο ἢ μετὰ τὴν Θεία Κοινωνία. Τότε ὁ κόσμος εἶναι πιὸ ἡσυχος καὶ δεκτικός. Δεύτερον, χρειάζεται οἱ κληρικοὶ πὸν βρίσκονται στὸ Ἱερὸ Βῆμα νὰ φροντίζουν γιὰ τὴν ἐκεῖ ἡσυχία, ὅπως καὶ οἱ ψάλτες γιὰ τὴν ἡσυχία τοῦ ἀναλογίου, ὥστε νὰ μὴν ταραζέται καὶ διασπᾶται ὁ κήρυκας. Συνενοήσεις πὸν μποροῦν νὰ ἀκουσθοῦν ἢ ἐνδείξεις ἀδημονίας τοῦ προεστῶτος ἀποδιοργανώνουν τὸν εἶρμό τοῦ ὁμιλοῦντος.

Τὸ δεύτερο τεχνικὸ πρόβλημα ἔγκειται στὴ (συχνότατη δυστυχῶς) *κακὴ ποιότητα τῶν μικροφῶνων*. Εἶναι ἀπορίας ἄξιο γιὰ τὴν ἡσυχία καὶ ἀδυναμία τῶν ναῶν μας, πὸν ἐνδέχεται νὰ δαπανᾷ μεγάλα ποσὰ γιὰ τὸν ἀμφίβολης αἰσθητικῆς καλλωπισμὸ, ἀδιαφορεῖ γιὰ τὸ καίριο αὐτὸ ζήτημα. Διερωτᾶται κανεὶς μήπως ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ὑποτιμοῦμε τὴ σημασία τῶν λεγομένων καὶ ψαλλομένων, ὥστε νὰ μὴ θεωροῦμε ἀναγκαῖο νὰ τὰ ἀκοῦν καθαρὰ οἱ πιστοί.

Ἐπὶ ὑπάρχουν μικροφωνικὲς ἐγκαταστάσεις πὸν παραμορφώνουν τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ κηρύγματος ὥστε νὰ τὸ καθιστοῦν ἀγνώριστο. Θύμα τους πέφτουν καὶ τὰ ἱερὰ λόγια τῶν ἀκολουθιῶν. Ὁ συνδυασμὸς κακοῦ μικροφῶνου καὶ προβληματικῆς ἀρθρώσεως ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα κι ἐγὼ ὁ ἴδιος στοὺς περισσότερους ναοὺς πὸν ἔχω παρευρεθῆ νὰ μὴν ἀντιλαμβάνομαι τί δια-

βάζεται χύμα ή τί ψάλλεται ἄν δὲν τὸ γνωρίζω ἀπὸ πρὶν, παρ' ὅλο πὸν ἔχω ἐξοικείωση μὲ τὰ κείμενα.

Ἐξ ἄλλου ἓνα σοβαρώτατο πρόβλημα, γιὰ τὸ ὁποῖο εὐθυνόμαστε ἀποκλειστικὰ ἐμεῖς καὶ οἱ ψάλτες εἶναι ἡ ἔνταση τῶν μεγαφώνων. Σὲ μερικοὺς ναοὺς ἔχει καταστήσει μάστιγα, ἀλλὰ ἡ πλήρης διαπραγμάτευση δὲν εἶναι τοῦ παρόντος. Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὸ κήρυγμα ὁμως, ὁπότε ἀπουσιάζει ἡ μελωδία τοῦ ὕμνου πὸν ἴσως παρέχει στὸν ἀναξιοπαθοῦντα πιστὸ «παρηγοριά», ἡ ἄλογη ἔνταση κυριολεκτικὰ τὸν βασανίζει. Τρομάζει τὰ βρέφη καὶ νήπια, ἐγείρει ἄγχος στὸν ἀναζητοῦντα τὴν γαλήνη, διώχνει τὸν σπανίως ἐκκλησιαζόμενο, φυγα-

δεύει τὰ ὀφέλη τῆς προηγηθείσης ἀκολουθίας. Τελικὰ δημιουργεῖ μία νευρική ἐνορία, πὸν ἴσως ἀγνοεῖ γιὰτὶ εἶναι νευρική.

Ἴσως νὰ φαίνεται ἀστεῖο πὸν ἀσχολούμαστε μὲ τέτοια ζητήματα. Ὅμως πιστεύω ἀκράδαντα ὅτι ὅλα τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν Ἐκκλησία θέματα εἶναι πνευματικά. Τὸ τεχνικὸ πρόβλημα γίνεται ἐκκλησιαστικὸ ὅταν ἐμποδίζη ἀπὸ τὴν ὀλόψυχη συμμετοχὴ στὴ Λατρεία. Τὸ πρακτικὸ μετατρέπεται σὲ πνευματικὸ ὅταν ἐξωθῆ τὸν πιστὸ νὰ ὀργισθῆ ἢ νὰ ἀγανακτήσῃ. Καὶ ἡ ἐπιμέλεια τῶν ζητημάτων αὐτῶν μαρτυρεῖ στὸν κόσμον γιὰ τὴν ὁμορφιὰ τῆς Λατρείας καὶ τῶν κατ' εἰκόνα Θεοῦ ψυχῶν πὸν μᾶς ἐμπιστεύθηκε ἡ ἐπικεικεία Του.

Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 89,5 FM Συχνότητες ἀναμετάδοσης

Τ. Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν	89,5	Τ. Μ. Λευκάδος	107,8
Τ. Μ. Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας	89,5	Τ. Μ. Λήμνου	93,3
Τ. Μ. Ἀλεξανδρουπόλεως	91,5	Τ. Μ. Μαντινείας	94,6 & 105,3
Τ. Μ. Ἀργολίδος	105,2	Τ. Μ. Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς	95,8
Τ. Μ. Ἄρτης	106,8	Τ. Μ. Μεσσηνίας	86,6
Τ. Μ. Βεροίας καὶ Ναούσης	90,2	Τ. Μ. Μηθύμνης	105,4
Τ. Μ. Γόρτυνος	98,2	Τ. Μ. Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης	88,8 & 89,1
Τ. Μ. Γουμένισσης	88,8	Τ. Μ. Μυτιλήνης	105,4 & 89,4
Τ. Μ. Γρεβενῶν	89,6	Τ. Μ. Ξάνθης	93,8
Τ. Μ. Δημητριάδος	104	Τ. Μ. Παραμυθίας	105,1 & 105,9
Τ. Μ. Διδυμοτείχου	98,1 & 90,8	Τ. Μ. Παροναξίας	98,5
Τ. Μ. Δράμας	98,3	Τ. Μ. Πατρῶν	88,4
Τ. Μ. Δρυϊνουπόλεως	89,9 & 104,5	Τ. Μ. Σάμου	95
Τ. Μ. Ἡλείας	107,9	Τ. Μ. Σερρῶν	99,2
Τ. Μ. Θήρας	89 & 89,9 & 104,5	Τ. Μ. Σιδηροκάστρου	92,5
Τ. Μ. Ἰερισσοῦ	103,5	Τ. Μ. Σισανίου	103
Τ. Μ. Καλαβρύτων	102,3	Τ. Μ. Σύρου	95,4
Τ. Μ. Κασσανδρείας	93,7	Τ. Μ. Τρίκκης	102
Τ. Μ. Καστορίας	94,2	Τ. Μ. Ὑδρας	89,5
Τ. Μ. Κερκύρας	91,1	Τ. Μ. Φθιώτιδος	89,4 & 89,7
Τ. Μ. Κεφαλληνίας	106,3	Τ. Μ. Φιλίππων (Καβάλα)	107
Τ. Μ. Κορίνθου	92,5	Τ. Μ. Φλωρίνης	98,3 & 98,8 & 94,5
Τ. Μ. Κυθήρων	88,8	Τ. Μ. Χαλκίδος	97,7
Τ. Μ. Λαγκαδᾶ	106,8	Τ. Μ. Χίου	93,1
Τ. Μ. Λαρίσης	96,3		

ΕΞΩΓΗΙΝΟΙ - UFO

Μία Ὁρθόδοξη θεώρηση

Τοῦ Πρεσβυτέρου Βασιλείου Α. Γεωργοπούλου (Μ. Th.)

Βασικό κεφάλαιο και αγαπημένο θέμα τοῦ σύγχρονου ἀντίχριστου και ἐφιαλτικού κινήματος τῆς «Νέας Ἐποχῆς», εἶναι τὸ θέμα τῆς ὑπαρξῆς ἐξωγήινων ὄντων UFO.

Τὸ θέμα τῆς ὑπαρξῆς ἐξωγήινων ὄντων ξεκίνησε στὶς 24-6-1947, ὅταν ὁ πιλότος Κέννεθ Ἄρνολντ (Kenneth Arnold) ἀνέφερε, ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῆς πτήσης του πάνω ἀπὸ τὴν πολιτεία τῆς Οὐάσινγκτον παρατήρησε κάποια ἀγνώστου ταυτότητας ἱπτάμενα ἀντικείμενα. Τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης ἔδωσαν τότε μιὰ πρωτοφανῆ διάσταση στὴν πληροφορία.

Ἐκτοτε τὸ θέμα τῶν UFO ἐπανερχόταν μονίμως στὴν ἐπικαιρότητα, καθὼς πολλαπλασιάζονταν οἱ ἀναφορὲς διαφόρων ἀνθρώπων γιὰ διάφορα εἶδη ἐπισκέψεων και ἐπαφῆς με ἐξωγήινους. Τὰ εἶδη αὐτὰ τῶν ἐπαφῶν, πρέπει νὰ σημειώσουμε, ὅτι διαβαθμίστηκαν σὲ διάφορες κατηγορίες ποὺ ἔφθασαν ἀπὸ ἀπλή θέα μέχρι και τὴν ἀπαγωγή ἀπὸ ἐξωγήινους¹.

Μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, γύρω ἀπὸ τὸ ζήτημα τῶν ἐξωγήινων, ὑπῆρξε μιὰ πρωτοφανῆ και πολυεπίπεδη προπαγάνδα, ποὺ ὀδήγησε πάρα πολλοὺς ἀνθρώπους παγκοσμίως νὰ πιστεύουν ἀβασάνιστα στὴν ὑπαρξὴ ἐξωγήινων, ἢ τουλάχιστον νὰ διάκεινται φιλικὰ πρὸς τὴν ἰδέα αὐτή.

Κινηματογραφικὲς ὑπερπαραγωγές, τηλεοπτικὲς σειρές, ντοκυμαντέρ, χιλιάδες ἄρθρα στὶς ἐφημερίδες και τὰ κοσμικὰ περιοδικὰ ποικίλης ὕλης, εἰδικὰ περιοδικὰ με σὺφολογικὴ ὕλη κ.ἄ. συνέβαλαν και συμβάλουν στὴν προπαγάνδα αὐτή.

Ταυτοχρόνως τὶς ποικίλλες θεωρίες γιὰ τοὺς ἐξωγήινους θὰ τὶς οἰκειοποιηθεῖ τὸ παγκόσμιο ἀντιχριστιανικὸ κίνημα τῆς «Νέ-

ας Ἐποχῆς». Τὸ ἀποκρυφιστικὸ ὡς πρὸς τὴν προέλευση, τὸ ἀντίχριστο ὡς πρὸς τὸ χαρακτήρα, και ἑτερόκλητο ὡς πρὸς τὰ στοιχεῖα ποὺ τὸ συγκροτοῦν κίνημα τῆς «Νέας Ἐποχῆς», ὄχι μόνο θὰ στεγάσει στὸ οἰκοδόμημά του τὶς περὶ τῶν UFO δοξασίες και θὰ ἀποτελέσουν ἀναπόσπαστο μέρος τῶν δοξασιῶν του ἀλλὰ θὰ τὶς προωθήσει ποικιλοτρόπως περαιτέρω.

Ἄς δοῦμε ὅμως στὴ συνέχεια δύο πτυχές τοῦ ζητήματος τῶν UFO, οἱ ὁποῖες ἐπιμελῶς ἀποσιωποῦνται ἢ δὲν ἀναφέρονται καθόλου.

1. Χωρὶς ἐπιστημονικὴ βάση

Ἡ πρωτοφανῆ προπαγάνδα σχετικὰ με τὸ θέμα τῶν ἐξωγήινων ἔχει καταφέρει νὰ πείσει ἓνα μεγάλο ἀριθμὸ ἀνθρώπων, ὅτι ἡ ὑπαρξὴ UFO εἶναι κάτι τὸ αὐτονόητο, με ταυτόχρονη παράβλεψη τοῦ γεγονότος ἂν αὐτοῦ τοῦ εἴδους οἱ ἰσχυρισμοὶ θεμελιώνονται ἐπιστημονικά.

Νομίζουμε, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖο ἐν προκειμένῳ νὰ ἐπισημανθεῖ, ὅτι τὰ ποικίλλα σενάρια γιὰ τὴν ὑπαρξὴ ἐξωγήινων, και οἱ διάφοροι ἰσχυρισμοὶ γιὰ τὶς δῆθεν ἐπισκέψεις τους και τὰ διάφορα εἶδη ἐπαφῶν μαζί τους εἶναι ἐπιστημονικῶς ἀστήρικτα και ἀναπόδεικτα. Χαρακτηριστικὲς εἶναι ἐν προκειμένῳ οἱ μαρτυρίες τριῶν εἰδικῶν ἐπιστημόνων.

α) Ὁ Καθηγητῆς τῆς Ἀστροφυσικῆς στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν κ. Μάνος Δανέζης ἐπισημαίνει: «Ὅσον ἀφορᾷ στὴν πιθανότητα ἐξωγήινων ἐπισκέψεων, ἄσχετα με τὰ ὅσα θρυλοῦνται, δὲν ἔχουμε ἀκόμα οὔτε κὰν ἐνδείξεις».²

β) Ὁ Ἀστροφυσικὸς και διευθυντῆς τοῦ Εὐγενίδειου Πλανηταρίου κ. Διονύσης Σι-

μόπουλος τονίζει επίσης: «Οι ιστορίες περί ΑΤΙΑ είναι φαντασιώσεις ή φυσικά φαινόμενα που οι μη είδημονες δέν μπορούν να εξηγήσουν. Υπάρχει μιὰ μελέτη στην Ἀμερική, ή όποία συμπέρανε πώς τὸ 94% τῶν ἀναφορῶν πολιτῶν στίς Ἀρχές για ΑΤΙΑ ἦταν φυσικά φαινόμενα. Τὸ ὑπόλοιπο 6% ἔμεινε ἀνεξήγητο, γιατί οι πληροφορίες ἦταν ἀνεπαρκεῖς».³

γ) Τὸ ἴδιο ἐπισημαίνει καὶ ὁ πρῶην διευθυντής τοῦ Ἀστρονομικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀστεροσκοπεῖου Ἀθηνῶν κ. Κωνσταντῖνος Μακρῆς: «Εἶναι ὅλα ιστορίες καὶ ὑπάγονται στη φαντασία τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὰ πού βλέπουν οι ἄνθρωποι, εἶναι ἀνώμαλες διαθλάσεις στην ἀτμόσφαιρα, πού προέρχονται ἀπό φωτισμούς πάνω στη γῆ. Ἀκόμη μπορεῖ να βλέπουν διάττοντες ἀστέρες καὶ μετεωρίτες πού καθὼς πέφτουν στην ἀτμόσφαιρα καίγονται καὶ δίνουν τήν ἐντύπωση ἰπτάμενων ἀντικειμένων. Ἰπτάμενοι δίσκοι δέν ὑπάρχουν, δέν ἔχουν ἔρθει καὶ δέν πρόκειται να ἔρθουν».⁴

2. Ὁ ἀποκρυφιστικὸς χαρακτήρας τῶν UFO

Ἡ ἀποκρυφιστικὴ διάσταση τοῦ θέματος τῶν ἐξωγήινων-UFO εἶναι ἡ πτυχή ἐκείνη πού ἀποσιωπᾶται σκοπίμως ἢ δέν τονίζεται ἀκριβῶς, παρ' ὅτι ἔχει καίρια σημασία για τήν ὀρθή ἀξιολόγηση τοῦ φαινομένου καὶ τήν σωστή τοποθέτηση ἀπέναντι σ' αὐτό ἀπό κάθε ὀρθόδοξο ποιμένα καὶ χριστιανό.

Ἡ ἀποσιώπηση τῆς ἀποκρυφιστικῆς πτυχῆς τοῦ ζητήματος καὶ ἡ ἔμφαση πού δίνεται στοῦ κατὰ πόσο ὑπάρχουν ἐξωγήινοι καὶ στοῦ πῶς δῆθεν παρουσιάζονται εἶναι ἀναμφιβόλως τακτικὴ ἐξόχως παραπλανητικὴ.

Ἐν προκειμένῳ, δέν πρέπει να ξεχνᾶμε ὅτι τήν ἀποκρυφιστικὴ διάσταση τοῦ θέματος τῶν UFO τήν ἔχουν ἀναδείξει καὶ ἀποδείξει δύο κορυφαῖοι Ὀρθόδοξοι καὶ ἔγκυροι μελετητές τοῦ χώρου τῶν αἱρέσεων στην Ἑλλάδα καὶ ὁ π. Σεραφεῖμ Ρούζ⁶

στis ΗΠΑ, ὅπως ἐπίσης καὶ ἓνας σύγχρονος λαμπρὸς ὀρθόδοξος ἀπολογητής, ὁ π. Ἰωάννης Κωστώφ⁷.

Στην ὀρθόδοξη νηπτικὴ καὶ ἀγιολογικὴ παράδοση, ὅπως ἔδειξαν οι ἐν λόγω πατέρες, διασῶζονται περιστατικὰ δαιμονικῶν πειρασμικῶν ἐνεργειῶν σέ ἀγίους καὶ ἀσκητές, πού παρουσιάζουν μιὰ καταπληκτικὴ ὁμοιότητα καὶ ἀντιστοιχία με περιστατικὰ καὶ γεγονότα, πού διηγούνται ὡς ἐμπειρίες-ἐπαφές τους διάφοροι ὀπαδοὶ τῶν UFO.

Αὐτὸ δέν πρέπει να μᾶς ἐκπλήσει. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς συνοψίζοντας κατὰ τρόπο σαφὴ τὴν ἀγιοπατερικὴ διδασκαλία ἐπισημαίνει ὅτι οι δαίμονες «Παραχωρήσεως δέ Θεοῦ γινομένης καὶ ἰσχύουσι καὶ μεταβάλλονται καὶ μετασχηματίζονται εἰς οἶον θέλουσι σχῆμα καὶ φαντασία»⁸.

Ἡ ἀποκρυφιστικὴ διάσταση τοῦ θέματος τῶν ἐξωγήινων μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ ἄλλα γεγονότα. Ἐχει ἐπισημανθεῖ π.χ. ἀπὸ

ξένους μελετητές των αιώσεων και της παραθησκειάς, ότι ή φρασεολογία και ή όρολογία που χρησιμοποιείται από τους όπαδους των UFO έχει άρχικώς πρωτοχρησιμοποιηθεί και άντληθει από τó χώρο του άποκρυφισμού⁹.

Έπιπλέον, δέν είναι καθόλου τυχαίο τó γεγονός, ότι πολλοί από τους ίδρυτές UFO-σεκτών, όπως θά δοϋμε στη συνέχεια, είχαν σχέση με τόν άποκρυφισμό.

Μία άκόμη χαρακτηριστική άπόδειξη σχετική με τήν άναφορά μας στην άποκρυφιστική διάσταση του θέματος των UFO, άποτελεί και ή μαρτυρία ένός έπιφανούς Άμερικανού θεωρητικού και ύποστηρικτή των UFO, του Μπίλλ Κούπερ.

Ό Μ. Κούπερ άναφερόμενος σε κάποιες πληροφορίες που του έδωσαν «έξωγήνιοι» σε μιá έπαφή μαζί τους τονίζει: «Οί πληροφορίες που μάς έδωσαν δέν ήταν μόνο έπιστημονικές. Μάς είπαν πολλά άποκρυφιστικά πράγματα. Υποστηρίζουν ότι έχουν στενή έπαφή με τις θρησκείες μας. Μιλούσαν για μαγεία και για τις λατρείες της γής».¹⁰ Άμφιβάλλει κανείς, για τó ότι ή πηγή προέλευσης αυτών των πληροφοριών είναι δαιμονική με προσωπείο έξωγήνιου, ή για τήν ύπαρξη άποκρυφιστικού στοιχείου στα UFO; Νομίζουμε όχι.

3. UFO-Σέκτες

Η συστηματικώς, λοιπόν, και ποικιλοτρόπως καλλιεργούμενη νεοποχίτικη και άπο-

κρυφιστική δοξασία για τήν ύπαρξη έξωγήνων όντων θά γίνει άφορμή ώστε να δημιουργηθούν ήδη από τή δεκαετία του 1950 όρισμένες UFO-σέκτες. Τα UFO έγιναν άντικείμενο λατρείας και παρουσιάζονται με ποικιλία παραλλαγών ως σωτήρες της γής και των ανθρώπων. Η διδασκαλία των έν λόγω σεκτών στηρίζεται στη δήθεν έπαφή και άποκαλύψεις που είχαν οι ίδρυτές τους είτε άπευθείας, είτε με τηλεπάθεια με έξωγήνιους¹¹.

Θά άναφέρουμε τις πιό γνωστές άπ' αυτές διεθνώς.

1) Αιθέριους Έταιρία (Aeterius Society): Σέκτα που ίδρυσε στο Λονδίνο τó 1956 ό Άμερικανός άποκρυφιστής και δάσκαλος της Κουνταλίνη Γιόγκα Τζώρτζ Άντάμσκι (1891-1965). Τó 1959 ή έδρα της σέκτας μεταφέρθηκε στο Λος Άντζελες των ΗΠΑ.

2) Έπιστημονική Άκαδημία Ουνάριους (Unarius Academy of Science): Σέκτα που ίδρυσαν τó 1954 οι Έρνέστος και Ρουθ Νόρμαν στην Καλιφόρνια των ΗΠΑ. Η έν λόγω σέκτα είναι έπίσης έξαιρετικά έπιθετική έναντι του χριστιανισμού.

3) Πύλη του Παραδείσου (Heaven's Gate): Σέκτα που είχε ίδρυθεί τó 1975 από τους Μάρσαλ Άπλουάιτ και Μπόνι Λέ Νέττελς. Στις 26-3-1997 μέλη της σέκτας αυτοκτόνησαν πιστεύοντας ότι θά μεταφερθούν οι ψυχές τους σε ίπτάμενο δίσκο που κρυβόταν στον κομήτη Χάλεϊ-Μπόππ.

4) Ουράντια (Urantia): Σέκτα που ιδρύθηκε τó 1950 στο Σικάγο των ΗΠΑ από τόν έπηρεασμένο από τή Θεοσοφία καθηγητή της Άατρικής στο πανεπιστήμιο του Σικάγου Γουίλλιαμς Σάντερς (1875-1965).

5) Διοίκηση Άστάρ (Ashtar Command): Στην έν λόγω UFO-σέκτα ύπάρχει ένας συνδυασμός των θεωριών του άποκρυφιστή και ίδρυτή της άποκρυφιστικής όργάνωσης «Έγώ Είμι» (IAM) του Guy Ballard, μαζί με τις ποικίλων άποχρώσεων δοξασίες της

σέκτας για τὰ UFO.

6) Ἀρχαία Ἀστροναυτική Κοινωνία (Ancient Astronaut Society): Ἡ ἐν λόγω UFO-κίνηση δημιουργήθηκε τὸ 1973 στὶς ΗΠΑ καὶ σήμερα διαθέτει παραρτήματα σὲ 50 χώρες. Ἀποδέχεται καὶ διαδίδει τὶς περὶ τῶν ἐξωγήινων ἀντιλήψεις τοῦ Ἔρικ φὸν Νταίνικεν (Erich von Däniken).

7) Ραελικοί (Raelian movenet): Σέκτα ποὺ δημιουργήθηκε τὸ 1973 ἀπὸ τὸν Γάλλο δημοσιογράφο Claude Vorilhon ποὺ μετενομάστηκε σὲ Rael. Εἶναι ἡ σέκτα ποὺ τὸ 2003 σὲ μιὰ προσπάθεια αὐτοδιαφήμισής της διεθνῶς, ψευδῶς ἰσχυρίστηκε ὅτι κλωνοποίησαν ἄνθρωπο.

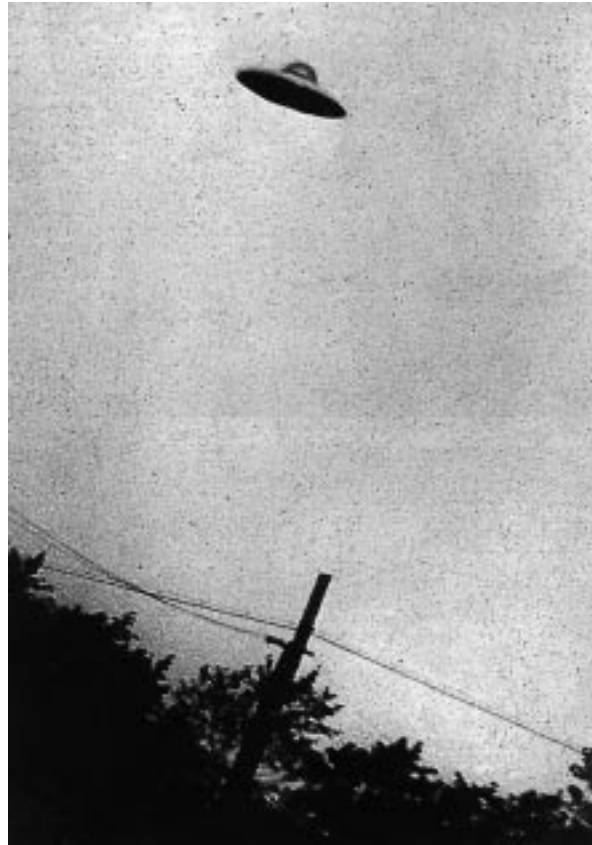
8) Οἰκουμενικὴ Ζωή (Universelles Leben): Σέκτα ποὺ ἰδρύθηκε ἀπὸ τὴν Γερμανίδα πνευματίστρια Gabriele Wittek, τὸ 1975. Μέχρι τὸ 1984 δραστηριοποιόταν μὲ τὸ ὄνομα «Ἔργο διάσωσης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ», καὶ ἀπὸ τὸ 1984 μὲ τὸ ὄνομα «Οἰκουμενικὴ Ζωή».

Ἐχοντας, λοιπὸν ὑπ' ὄψιν τὸ νεοεποχίτικο, ἀντιεπιστημονικὸ καὶ ἀποκρυφιστικὸ χαρακτήρα ποὺ ὑπάρχει στὸ ζήτημα τῶν ἐξωγήινων, εἶναι αὐτονόητο, ὅτι τέτοιου εἶδους προβληματικὴ δὲν ἔχει καμία θέση στὴν ζωὴ τοῦ Ὁρθόδοξου χριστιανισμοῦ.

Τὸ θέμα τῶν UFO ἀποτελεῖ γιὰ τὸν Ὁρθόδοξο χριστιανὸ μιὰ ἀκόμα ἐπιβεβαίωση τῶν ἐπισημάνσεων τοῦ Ἀπ. Παύλου, ὅτι «ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαίνουσας διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἐαντοῖς ἐπισωρεύουσι διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοήν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται» (2 Τιμ. 4, 3-4).

Σημειώσεις

1. **H. Gasper - J. Müller - F. Valentin**, Lexikon der Sekten, Sondergruppen und Weltanschauungen, ἔκδ. 7η, σελ. 1094-1095.
2. Ἐφημ. ΠΑΡΟΝ, 14-2-1993.

3. Ἐφημ. ΣΤΟ ΚΑΡΦΙ, 25-8-2002, σελ. 44.
4. Ἐφημ. ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ, 8-12-1991.
5. **Πρωτ. Ἄντ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἀποκρυφισμός-Γκουρουϊσμός-«Νέα Ἐποχή», ἔκδ. Ι. Μ. Νικοπόλεως, Πρέβεζα 1990, σελ. 120-127.
6. **Ἱερομ. Seraphim Rose**, Ἡ Ὁρθοδοξία καὶ ἡ Ἐρησικία τοῦ Μέλλοντος, (Μετ. Μαρία Δημητριάδου), ἔκδ. Ἐγρήγορη, Ἀθήνα 2000, σελ. 109-157, 255-257.
7. **Ἀρχ. Ἰωάννου Κωστόφ**, Πίστη καὶ Λογικὴ, τόμος Β, Ἀθήνα 1993, σελ. 46-72.
8. Ἐκδοσις Ἀκριβῆς Ὁρθόδοξου Πίστewος 2, 4 PG 94, 877A.
9. **H. Gasper - J. Müller - F. Valentin**, Lexikon der Sekten..., ὄπ.π., σελ. 1096.
10. Π. Γιαννουλάκης-Λ. Καβακόπουλος, **Ἡ Ἀλήθεια γιὰ τὰ UFO καὶ τὶς ἐξωγήινες συνομιώσεις**, 2004, σελ. 212.
11. **Ir. Hexham**, Pocket Dictionary New Religious Movements, 2002, σελ. 113.
- H. Schulze-Berndt**, Sekten, Kulte, Weltanschauungen, 2003, σελ. 88.

ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ στὸν συνάνθρωπο: Τὸ καθῆκον ὅλων

Η ἀλληλεγγύη στὸν συνάνθρωπο δὲν εἶναι μία ἀπλή ὑποχρέωση. Ἡ συμπαράσταση στὸν ἐμπερίστατο ἀδελφὸ εἶναι καθῆκον κάθε χριστιανοῦ. Καθῆκον τοῦ ἀνθρώπου ποὺ δὲν τὸν ἀφήνουν ἀδιάφορο οἱ τραγικὲς εἰκόνες ποὺ συνθέτουν τὴν καθημερινότητά μας. Τοῦ ἀνθρώπου ποὺ στέργει πάντοτε στὸ ἄκουσμα τοῦ κλάματος τοῦ πεινασμένου παιδιοῦ, στὸν θρήνο τοῦ ξεριζωμένου, στὴν ἀπελπισία τοῦ φτωχοῦ. Καθῆκον κάθε ἀνθρώπου ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ δίνει ἀπλόχερα τὴν ἐλπίδα γιὰ ἕναν καλύτερο κόσμο.

Αὐτὴ ἡ ἀνάγκη ὁδήγησε στὴ δημιουργία τῆς «Ἀλληλεγγύης». Ἡ ἀνάγκη ἀποτελεσματικῆς συμπαράστασης στὸν πάσχοντα συνάνθρωπό μας ὅπουδήποτε καὶ ἂν βρίσκεται στὸν κόσμο. Ἡ «Ἀλληλεγγύη», ἡ Μη Κυβερνητικὴ Ὀργάνωση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἰδρύθηκε τὸν Μάιο τοῦ 2002 με πρωτοβουλία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου καὶ με τὴ συμβολὴ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Διορθόδοξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ψυχὴ τῆς ὁ διευθυντῆς τῆς κ. Δημ. Φουρλεμάδης.

Ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα ἵδρυσή της, ἡ «Ἀλληλεγγύη» βρίσκεται στὴν πρώτη γραμμὴ-ἐκφραση ὄχι καὶ τόσο φιλολογικῆ, ἀφοῦ στὸ Ἀφγανιστὰν καὶ τὸ Ἰράκ ἦταν παρούσα βοηθώντας ἀμάχους, ἀκόμη καὶ ὅταν οἱ βομβαρδισμοὶ μαίνονται.

Ἡ «Ἀλληλεγγύη» προσφέρει ἀνθρωπιστικὴ βοήθεια (τρόφιμα, φάρμακα, ἱματισμό, κλινοσκεπάσματα, εἶδη προσωπικῆς ὑγιεινῆς) ὄχι μόνο στὴν Ἀνατολή, καὶ ἀπὸ τὸν Καύκασο ἕως τὴν Ἀφρική. Στὸ ἔργο της πέρα ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς χώρας ἔχει τὴ συμ-

παράσταση τοῦ ἑλληνικοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.

Ἡ «Ἀλληλεγγύη» προσφέρει ἄμεση βοήθεια καὶ ὑπηρεσίες σὲ ὅσους ἔχουν ἀνάγκη, ἐνῶ ἐπιπλέον ἀναλαμβάνει προγράμματα ἀνάπτυξης ποὺ συμβάλλουν στὴν ἀποκατάσταση περιοχῶν ποὺ ἔχουν πληγεῖ.

Ἀναλαμβάνει ἐπίσης προγράμματα κοινωνικῆς ἀποκατάστασης προσφύγων, ξένων καὶ ἄλλων πληθυσμιακῶν ὁμάδων ποὺ γιὰ κάποιους λόγους βρέθηκαν στὸ περιθώριο τῆς κοινωνίας. Ἀναπτύσσει προγράμματα γιὰ τὴ στήριξη τῶν θυμάτων οἰκογενειακῆς

Ἱατροφαρμακευτικὴ βοήθεια στὴν Παλαιστίνη.

βίας καὶ γιὰ τὴ στήριξη τῆς οἰκογένειας. Πέραν αὐτῶν, ἔχει εὐρὴ πεδίο προσφορᾶς σὲ περιβαλλοντικά, πολιτιστικά καὶ μορφωτικά προγράμματα.

Οἱ πόροι τῆς «Ἀλληλεγγύης» προέρχονται ἀπὸ εἰσφορὲς τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ Μητροπόλεων, ἀπὸ χορηγίες ἐπιχειρήσεων, κρατικὲς ἐπιχορηγήσεις, χορηγήσεις ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση, καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὰ ἔσοδα ἄλλων δραστηριοτήτων της (ἐκδόσεις, ἐκδηλώσεις κ.λπ.).

Βασικὸς σκοπὸς τῆς «Ἀλληλεγγύης» εἶ-

Άνοικοδόμηση ναών στο Κόσοβο.

ναι ή κοινωνική και οικονομική ενίσχυση των λιγότερο εύνοουμένων κοινωνικών ομάδων και ή βελτίωση των συνθηκών διαβιώσεώς τους, μέσω της παροχής κάθε δυνατής βοήθειας. Ειδικότερα, άποστολή της «Άλληλεγγύης» είναι:

- Η προώθηση της ένεργου συμμετοχής των άποκλεισμένων ομάδων στα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά δρώμενα της έλληνικής κοινωνίας.

- Η βελτίωση του μορφωτικού έπιπέδου και ή διαφύλαξη των ιστορικών και πολιτιστικών έν γενει παραδόσεων.

- Η πληροφόρηση και ή ευαισθητοποίηση της έλληνικής και της παγκόσμιας κοινής γνώμης για τὰ δικαιώματα των μη εύνοουμένων κοινωνικών ομάδων, μέσω της παραγωγής σχετικού έπικοινωνιακού ύλικού και της όργάνωσης συνεδρίων και ήμερίδων.

- Η συμπάρασταση στην προσπάθεια ανάπτυξης των μη εύνοουμένων περιοχών της Έλλάδος, και του έξωτερικού, με προτεραιότητα τις χώρες της Κεντρικής και Άνατολικής Ευρώπης, της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και άλλων δοκιμαζόμενων περιοχών (Άφρική, Καραϊβική, χώρες Ειρηνικού κ.λπ.).

- Η προσπάθεια ανάληψης διεθνών συνεργασιών με αξιόπιστους φορείς της Κοινωνίας των Πολιτών, όπως Μη Κυβερνητικούς Όργανισμούς (Μ.Κ.Ο.), Τοπικούς Άναπτυξιακούς Φορείς (Τ.Α.Φ.), Όργανισμούς

Τοπικής Άυτοδιοικήσεως (Ο.Τ.Α.), Πανεπιστημιακά δίκτυα, άγροτικούς συνεταιρισμούς και διάφορους φορείς της ιδιωτικής πρωτοβουλίας των άναπτυσσομένων χωρών, με στόχο την ουσιαστική βελτίωση του οικονομικού και κοινωνικού έπιπέδου των κατοίκων τους και τή μείωση της φτώχειας.

- Η παροχή έπείγουσας άθρωπιστικής και έπισιτιστικής βοήθειας, καθώς και ή προώθηση άναπτυξιακής συνεργασίας, σε όλους τους τομείς.

- Η ενίσχυση και ή ύλοποίηση προγραμμάτων στους καίριους τομείς της προστασίας των άθρωπίνων δικαιωμάτων, της κοινωνικής φροντίδας και πρόνοιας, της εκπαίδευσης και κατάρτισης και της ισότητας άνδρων και γυναικών.

- Η ύλοποίηση βιώσιμων δράσεων και προγραμμάτων των φορέων της Κοινωνίας των Πολιτών –και ιδιαίτερα των Μ.Κ.Ο.– για

Καταυλισμοί προσφύγων.

την οικόδομηση θεσμών, την κατάρτιση προγραμμάτων τὰ όποια δημιουργούν εισοδήματα στις άσθενέστερες και μειονεκτικότερες ομάδες του πληθυσμού, τή βελτίωση της πρόσβασης των γυναικών στις τοπικές άναπτυξιακές πρωτοβουλίες, καθώς και την οικειοποίηση των ώφελειών και της διαχείρισης των προγραμμάτων άπό τις τοπικές κοινωνίες.

- Η ενίσχυση και ή κατάρτιση σχετικών προγραμμάτων για την προστασία του περιβάλλοντος.

ΑΓΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ο ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΗΣ

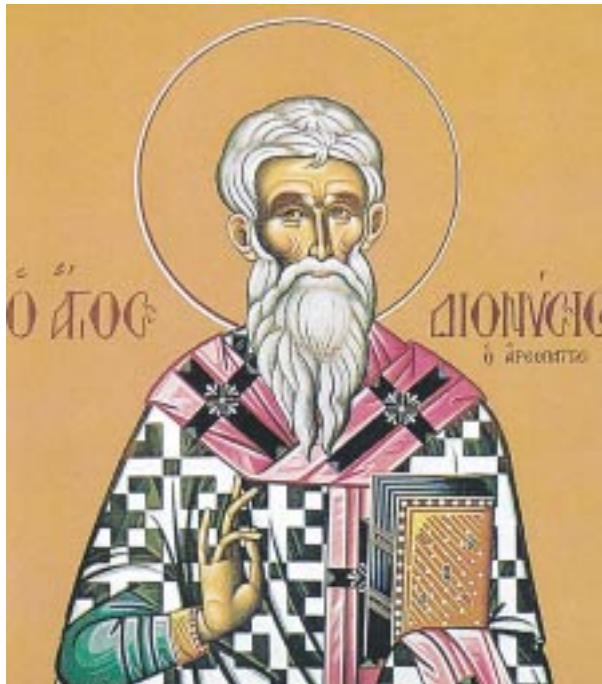
του Νικολάου Δρατσέλλα Μ.Θ.

Τῆ 3ῃ Ὀκτωβρίου, μνήμη τοῦ ἁγίου Ἱερομάρτυρος Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου.

Σύμφωνα με τις Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὅταν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐπισκέφθηκε τὴν Ἀθήνα καὶ κήρυξε στὸν Ἄρειο Πάγο, «*τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς*» (Πράξ. 17, 34). Κατὰ τὴν παραπάνω μαρτυρία ὁ ἅγιος Διονύσιος ἦταν ἄνδρας ὑψηλῆς κοινωνικῆς μόρφωσης καὶ θέσης καὶ ἀπολάμβανε τιμῆς στὴν ἀθηναϊκὴ κοινωνία. Γεννήθηκε σύμφωνα με ἄλλες πηγές «*Ἐπὶ Καίσαρος Αὐγούστου, ἔτος δ' ἕνατον ἀπὸ γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ*» (Γαλανοῦ Μιχαήλ, οἱ βίοι τῶν ἁγίων, Μὴν Ὀκτώβριος, Ἀθῆναι 1951, σελ. 21). Ὄταν Σταυρώθηκε ὁ Χριστός, καὶ τὴν στιγμή, πού σημειώθηκε ἔκλειψη ἡλίου, ὁ Διονύσιος «*ἐξεπλήττετο λέγων “ἢ Θεὸς πάσχει ἢ τὸ πᾶν ἀπόλυται”*» (Ὁ Μέγας Συναξαριστὴς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Τόμος Ι', Μὴν Ὀκτώβριος, σελ. 67).

Ὅλα τὰ μετέπειτα βιογραφικὰ στοιχεῖα τοῦ ἁγίου εἶναι πολὺ συγκεχυμένα. Σύμφωνα με τὸν ἅγιο Νικόδημο τὸν Ἀγιορείτη μετέβη στὴν Ρώμη «*ἕξαπλόνων πανταχοῦ τῆς εὐσεβείας τὸ κήρυγμα*» (Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Συναξαριστὴς τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ, τόμος πρῶτος, σελ. 95)

καὶ στὴ συνέχεια με προτροπὴ τοῦ ἁγίου Κλήμεντος Ρώμης «*ὑπήγεν εἰς τοὺς δυτικούς Γαλάτας, ἤτοι εἰς τοὺς Γάλλους, οὓς ἠκοινη γλῶσσα Φρανσέζους καλεῖ, ὁμοῦ με τοὺς δύο μαθητὰς του Ρουστικὸν καὶ Ἐλευθέριον*» (Νικοδήμου Ἀγιορείτου, ἔ.ἀ., σελ. 95) καὶ ἔμεινε στὸ Παρίσι, ὅπου εὐρίσκετον διδασκων καὶ ἐλκύνων εἰς τὴν εὐσέβειαν» (Νικοδήμου Ἀγιορείτου, ἔ.ἀ., σελ. 95).

Κατὰ τὸν Μέγα Συναξαριστὴ, ὁ αὐτοκράτορας Δομετιανὸς «*ἐθυμώθη καὶ ἔστειλεν ἐπίτροπόν του εἰς Παρισίους νὰ ἐξετάσῃ διὰ τὸν Ἄγιον, καὶ ὅσους ἄλλους εὗρη Χριστιανούς νὰ τοὺς τιμωρήσῃ, ἐὰν δὲν προσκυνήσουν τὰ εἶδωλα*». (Ὁ Μέγας Συναξαριστὴς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἔκδοσις τρίτη, Ἀθῆναι 1971, σελ. 72). Μετὰ ἀπὸ στιχομυθία ἀνάμεσα στὸν τύραννο (ἐπίτροπο

τοῦ αὐτοκράτορα) καὶ τὸν ἅγιο, ὁ πρῶτος «*προσέταξε νὰ κόψουν τὰς κεφαλὰς καὶ τῶν τριῶν Ἀγίων, ἤτοι τοῦ Διονυσίου καὶ τῶν δύο μαθητῶν του Ρουστικοῦ καὶ Ἐλευθερίου*». (Ὁ Μέγας Συναξαριστὴς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἔκδοσις τρίτη, ἔ.ἀ., σελ. 72). Κατὰ τὸν παραπάνω Συναξαριστὴ «*ἀρπάσαντες τοὺς Ἁγίους οἱ δήμιοι... τοὺς ἀπεκεφάλισαν*» (Ὁ Μέγας Συναξαριστὴς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἔκδοσις τρίτη, ἔ.ἀ.,

σελ. 72). Κατὰ τὸν παραπάνω Συναξαριστὴ «ἀρπάσαντες τοὺς Ἁγίους οἱ δῆμιοι... τοὺς ἀπεκεφάλισαν» (Ὁ Μέγας Συναξαριστὴς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἔκδοσις τρίτη, ἔ.ἀ., σελ. 72).

Κατὰ τὴν ἀποψη τοῦ Μιχαήλ Ἰ. Γαλανοῦ «εἰς τὰ συναξάρια ὁμως, καὶ εἰς τὸ Μηναῖον αὐτὸ ἐν τῷ ἑορτολογίῳ τῆς τρίτης Ὀκτωβρίου, τελεῖται ἀνατροπὴ τῆς ἱστορικῆς... ἀληθείας» (Γαλανοῦ Ἰ. Μιχαήλ, Οἱ βίοι τῶν ἁγίων, μὴν Ὀκτώβριος, Ἀθῆναι 1951, σελ. 22). Σύμφωνα μὲ τὸν παραπάνω συγγραφέα, ἡ ἀποψη, κατὰ τὴν ὁποία ὁ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης μαρτύρησε στὸ Παρίσι, εἶναι ἐσφαλμένη.

Ὅπως ἀναφέρει ὁ ἴδιος συγγραφέας «ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος Γάλλοι κριτικοί, θέτοντες ὑπὲρ τοὺς θρύλους καὶ τοὺς ἀυθαιρέτους ἰσχυρισμοὺς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, προέβησαν εἰς ἀμερόληπτον ἔρευναν περὶ τοῦ ζητήματος» (Γαλανοῦ Ἰ. Μιχαήλ, οἱ βίοι τῶν ἁγίων, ἔ.ἀ., σελ. 23). Ἀπὸ τὴν παραπάνω ἔρευνα «ἐβεβαιώθη ὅτι ὑπὸ Διονυσίου μὲν ἰδρύθη ἡ Ἐκκλησία Παρισίων, Διονυσίου ὁμως ἄλλον, ἀκμάσαντος κατὰ τὸν γ' μ.Χ. αἰῶνα». (Γαλανοῦ Ἰ. Μιχαήλ, ἔ.ἀ., σελ. 23).

Στὸν ἅγιο Διονύσιο τὸν Ἀρεοπαγίτη ἀποδίδεται μία συλλογὴ συγγραμμάτων, τὰ ὁποία συντέθηκαν μὲ ἰδιότυπο τρόπο, καὶ ἐκτάθηκαν σὲ συναφὲς σύστημα σκέψεων καὶ ἰδεῶν. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ π. Γεώργιος Φλορόφσκυ «ἕως τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως, τὸ ὅτι συγγραφεὺς ἦτο ὁ Ἀρεοπαγίτης ἐπιστεῦετο γενικῶς τόσο εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὅσον καὶ εἰς τὴν Δύσιν» (Γ. Φλορόφσκυ, Ψευδο-Διονυσίου ἔργα, ἄρθρον ἐν Θρησκευτικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, 12ος τόμος, στήλη 473). Ὡστόσο ἀπὸ

τὴν ἀρχὴ τῆς ἐμφάνισης τῶν συγγραμμάτων διατυπώθηκαν ἀμφιβολίες γιὰ τὴν γνησιότητά τους.

Ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς π. Γεώργιος Φλορόφσκυ, «κατὰ τοὺς νεώτερους χρόνους, ἢ τε γνησιότητος καὶ ἢ παραδεδομένη χρονολογία τῶν Ἀρεοπαγικῶν ἐδοκιμάσθησαν κριτικῶς πρῶτον ὑπὸ τοῦ Λαυρεντίου Valla (1457), ἰδίως δὲ ὑπὸ τοῦ Ἐράσμου (1504). Οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὰ Ἀρεοπαγικὰ δὲν ἐναρμονίζονται μὲ τὴν συνάφειαν τῆς ἀποστολικῆς περιόδου» (Γεωργίου Φλορόφσκυ, Ψευδο-Διονυσίου ἔργα, ἔ.ἀ., στήλη 474). Ὡς δύο βασικοὶ λόγοι, γιὰ τοὺς ὁποίους τὰ συγγράμματα αὐτὰ πρέπει νὰ ἀναχθοῦν στὰ τέλη τοῦ Ε' αἰῶνα προβάλλουν ἡ μνημόνευση «τοῦ Πιστεύω ἢ ὁμολογίας, κατὰ τὴν τέλεση τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ἔθος τὸ ὁποῖον τὸ πρῶτον εἰσήχθη μόλις τὸ 476 ὑπὸ τοῦ μονοφυσίτου πατριάρχου Ἀντιοχείας Πέτρου» (Γεωργίου Φλορόφσκυ, ἔ.ἀ., στήλη 474), καθὼς καὶ τὸ ὅτι «ἡ γλῶσσα τοῦ τεκμηρίου προδίδει μυχίαν γνωριμίαν μὲ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ ὀψιαιτέρου νεοπλατωνισμοῦ, ἰδίως μὲ τὴν τοῦ Πρόκλου» (Γεωργίου Φλορόφσκυ, ἔ.ἀ., στήλη 474).

Ἀξίζει στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ ἀναφερθεῖ ἡ παρατήρηση τοῦ J. Holzner, κατὰ τὴν ὁποία «τὸ ὅτι γύρω ἀπὸ τὸν Διονύσιο σχηματίσθηκε ὀλόκληρος θρύλος, καὶ τὸ ὅτι ὁ μεγαλύτερος θεολόγος τοῦ 5' αἰῶνος κρύφθηκε κάτω ἀπ' τὸ ὄνομά του, εἶναι ἀπόδειξις ὅτι ἦταν ἡ ψυχὴ τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἴσως ὁ πρῶτος τῆς Ἐπίσκοπος» (Joseph Holzner, Παῦλος, Μετάφρασις Ἀρχιμ. Ἱερωνύμου Ἰ. Κοτσώνη Δρ. Θ. (Ἀπὸ τὴν 21η ἔκδοσι), Ἐκδοσις Δευτέρα, Ἀθῆναι 1950, σελ. 239-240).

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Του Κωνσταντίνου Χολέβα

Η έμπιστοσύνη προς τους ιερείς

Μία δημοσκόπηση της εταιρείας έρευνών GFK RESEARCH που διενεργήθηκε σε πολλές χώρες της Ευρώπης και στις ΗΠΑ μάς δίνει μία ενδιαφέρουσα εικόνα σχετικά με το βαθμό έμπιστοσύνης, τον οποίο απολαμβάνουν εκ μέρους των πολιτών διάφορες κατηγορίες επαγγελματιών και λειτουργημάτων. Όσον αφορά στην Ελλάδα η κοινή γνώμη κατατάσσει σε υψηλές βαθμίδες τους εκπαιδευτικούς με 80%, τους ιατρούς με 78%, τους στρατιωτικούς με 67% και τους ιερείς με 61%. Είναι θετικό να βλέπουμε τους κληρικούς μας να κερδίζουν μεγάλο ποσοστό από την εκτίμηση της κοινής γνώμης και μάλιστα όταν γνωρίζουμε ότι λειτουργούν και μηχανισμοί προπαγάνδας και παραπληροφόρησης κατά της Εκκλησίας και του Ιεροῦ Κλήρου. Η έμπιστοσύνη αυτή του λαού μας πρέπει να διατηρηθεί ή ακόμη καλύτερα και να αυξηθεί. Ο Όρθόδοξος παπᾶς ἔχει δώσει την αγωνιστική μαρτυρία του είτε σε καιρούς ειρηνικούς είτε σε καιρούς συγκρούσεων και ἔθνικων καταστροφῶν και ἔχει καταξιωθεί στη συνείδηση της μεγάλης πλειοψηφίας τῶν Ἑλλήνων. Ἄς ἐλπίσουμε τὰ μηνύματα αὐτὰ τῶν δημοσκοπήσεων νὰ μειώσουν τὴν ἀρνητικὴ διάθεση τῶν μονίμων ἐπικριτῶν τοῦ ἱεροῦ ράσου και νὰ ἀυξήσουν τὴν προσέλευση ἀξίων και συνειδητῶν νέων Χριστιανῶν στις τάξεις τῆς Ἱερωσύνης.

Τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν

Ἐρωτήματα και προβληματισμοὶ φθάνουν ὡς τὴν σύνταξη τοῦ περιοδικοῦ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ ἀπὸ γονεῖς και ἐκπαιδευτικούς, οἱ ὁποῖοι ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴ σωστή και σὲ ὀρθόδοξα πλαίσια διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν. Μία μεγάλη ὁμάδα παραπόνων ἔρχεται ἀπὸ γονεῖς μαθητῶν τοῦ Δημοτικοῦ. Μᾶς λέγουν ὅτι ὀρισμένοι δάσκαλοι και δασκάλες δὲν θέλουν νὰ διδάξουν τὸ μάθημα αὐτὸ και συνήθως τὸ ἀναλαμβάνει ὁ διευθυντὴς τοῦ Σχολείου. Ὁ διευθυντὴς, ὅμως, εἶναι ἐπιφορτισμένος μὲ πολλὰ και ποικίλα δι-οικητικὰ καθήκοντα και τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκαστικὰ τὸ θέτει σὲ χαμηλὴ προτεραιότητα. Ἔτσι ὑπάρχουν περιπτώσεις, κατὰ τις ὁποῖες μαθητὲς τῶν τριῶν τελευταίων τάξεων τοῦ Δημοτικοῦ διδάχθηκαν στὴν προηγούμενη σχολικὴ χρονιά **μόνο 3-4 ὥρες** θρησκευτικῶν! Τὸ ἀξιοσημείωτο εἶναι ὅτι τὰ παιδιὰ ἔδειχναν μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ μάθημα και στενοχωρήθηκαν γιὰ τὴν ἔλλιπεστάτη διδασκαλία και τὰ προβλήματα ποὺ παρατηρήθηκαν. Στὸ σημεῖο αὐτὸ θέλουμε νὰ θυμίσουμε ὅτι τὸ Σύνταγμα τῆς χώρας μας ὀρίζει ὡς σκοπὸ τῆς Παιδείας τὴν καλλιέργεια τῆς ἔθνικῆς και θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν ἑλληνοπαίδων. Ἐπίσης σημειώνουμε ὅτι σὲ δημοσκόπηση ποὺ δημοσιοποιήθηκε πρὸ ἐνὸς ἔτους ἢ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν ἐρωτηθέντων δήλωσε ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ παραμείνει ὑποχρεωτικὴ ἢ διδασκαλία τῶν Θρησκευτικῶν σὲ ὅλες τις βαθμίδες τοῦ Σχολείου.

Σατανισμὸς μέσω διαδικτύου

Ἀπὸ τις ἐφημερίδες πληροφορηθήκαμε ὅτι οἱ ἀστυνομικοὶ τοῦ νεοσυστάτου Τμήματος Δίωξης Ἡλεκτρονικοῦ Ἐγκλήματος

εξάρθρωσαν διεθνές κύκλωμα, τὸ ὁποῖο διακινουῖσε στὸν κυβερνοχώρο –μέσω τοῦ Διαδικτύου– σατανιστικὸ ὑλικό. Οἱ σχετικές ἰστοσελίδες ἔδιναν στοὺς χρήστες τοῦ διαδικτύου (INTERNET) ὁδηγίες μὲ ποιὸν τρόπο θὰ μπορούσαν νὰ συμμετάσχουν σὲ τελετές τοῦ Ἑωσφόρου, ἀλλὰ καὶ πῶς πραγματοποιοῦνται αὐτές οἱ «*συναθροίσεις*» ὑπὸ τὸ φῶς τῆς πανσελήνου. Οἱ δρᾶστες ἀπευθύνονταν κυρίως σὲ νεαρές ἡλικίες μὲ τὸ σύνθημα «*ἀναζητοῦμε λίγα καὶ ἐξαιρετικὰ ἄτομα*». Ἄλιευαν δὲ τὰ θύματά τους μέσα ἀπὸ τοὺς «*θαλάμους ἐπικοινωνίας*» ποὺ λειτουργοῦν στὸ Διαδίκτυο καὶ ὅπου δίδεται ἢ εὐκαιρία σὲ χρήστες τῆς ἠλεκτρονικῆς τεχνολογίας νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ ἄγνωστὰ τους πρόσωπα ἀπὸ διάφορες χώρες. Σχολιάζοντας τὸ πρόβλημα αὐτὸ στὴν ἐφημερίδα Ἐποχὴ τῆς 30/9/2004 ὁ Ἄρχιμ. Ἐπιφάνιος Οἰκονόμου, ἐκπρόσωπος Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, τοιζέει: «*Ἡ δράση τοῦ σατανισμοῦ καὶ τῶν ὀργάνων του ἀποδεικνύει μὲ τὸν πιὸ ἀποκαλυπτικὸ τρόπο τὸ γεγονός τῆς ὑπαρξῆς διαβόλου, γιὰ τὴν παρουσία τοῦ ὁποῖου ἡ Ἐκκλησία μας ἀνέκαθεν ἔκανε καὶ κάνει λόγο. Καλεῖ δὲ τοὺς γονεῖς νὰ εἶναι προσεκτικότεροι ἀπέναντι στὰ παιδιά τους καὶ περισσότερο ἐλεγκτικοὶ ὡς πρὸς τὴν χρήση τοῦ Διαδικτύου*». Εἶναι προφανές ὅτι τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι τὸ Διαδίκτυο, τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ ἔχει θαυμαστή χρησιμότητα στὸν ἐκκλησιαστικὸ καὶ ἐπιμορφωτικὸ τομέα, ἀλλὰ ἡ χρήση τοῦ Διαδικτύου ἀπὸ παιδιά καὶ ἐφήβους, ὅταν οἱ γονεῖς ἀδιαφοροῦν γιὰ τὴν ποιότητα τῶν μηνυμάτων ποὺ δέχονται τὰ παιδιά τους.

Διαζύγια καὶ ἀντικοινωνικὴ συμπεριφορὰ

Μία μελέτη ποὺ πραγματοποιήθηκε στὴ Μ. Βρετανία ὡς πρὸς τὴν ἀντικοινωνικὴ

καὶ παραβατικὴ συμπεριφορὰ τῶν νέων προκάλεσε μεγάλη συζήτηση. Μεταξὺ ἄλλων ἡ μελέτη διαπιστώνει ὅτι τὰ παιδιά διαζευγμένων γονέων ἔχουν μεγαλύτερες πιθανότητες νὰ στραφοῦν πρὸς τὸν χουλιγκανισμό ἢ τὴν ἐγκληματικότητα. Ὁ Τζὼν Κόλεμαν, ἐπικεφαλῆς τοῦ Ταμείου γιὰ τὴ Μελέτη τῆς Ἐφηβείας ὑπογραμμίζει σχετικὰ ὅτι «*ἡ μεταβολὴ στὴ φύση τῆς οἰκογένειας βρίσκεται στὸ ἐπίκεντρο τῶν πρόσφατων διαπιστώσεων. Οἱ ἔφηβοι ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὴν ἀστάθεια τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, ποὺ ὁδηγεῖ σὲ σύγχυση ρόλων καὶ ἔλλειψη ψυχολογικῆς στήριξης γιὰ τὸν ἔφηβο*».

Οἱ κληρικοὶ μας ἄς ἔχουν ὑπ' ὄψιν τους καὶ αὐτὲς τὲς ἐπισημάνσεις ὅταν προσεγγίζουν τοὺς νέους τῆς ἐνορίας τους καὶ ἄς δείξουν μεγαλύτερη φροντίδα καὶ κατανόηση γιὰ τὰ παιδιά τῶν διαζευγμένων οἰκογενειῶν. Ἄς τὰ κρατήσουμε στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Ἐκκλησίας, τῆς μεγάλης Μάνας, καὶ ἄς μὴ τὰ ἀφήσουμε νὰ ἀναζητήσουν διεξόδους σὲ ἐπικίνδυνες ἀτραπούς.

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Πολιτιστικῆς Ταυτότητος σᾶς προσκαλεῖ στὴν πρώτη Διάλεξη τοῦ Λαϊκοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἐκκλησίας μας τὴν Δευτέρα 15η Νοεμβρίου καὶ ὥρα 19.00 στὴν αἴθουσα Ἰω. Δρακοπούλου τοῦ Κεντρικοῦ Κτιρίου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Γενικὸ Θέμα: *Ἡ Μεγάλῃ Εὐρώπῃ καὶ ὁ ρόλος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*.

Ὁμιλητῆς: Παναγιώτης Κανελλόπουλος, Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Πειραιῶς.

Ι. Μ. Σταγιάδων

Χίλια Χρόνια

Η Ι. Μ. Κοιμήσεως Θεοτόκου Σταγιάδων βρίσκεται στην όρεινη περιοχή των Χασίων Καλαμπάκας, ανατολικά του όμωνύμου χωριού σε άκραιο άντερισμα πλαγιάς, σε ύψομετρο 700 μ. Είναι, φαίνεται, το παλαιότερο από τα Μοναστήρια της Μητροπολιτικής Περιφέρειας Σταγών και Μετεώρων, διότι σύμφωνα με γραπτές μαρτυρίες θεωρείται κτίσμα του 1004. Για το λόγο αυτό έφέτος (το 2004) εορτάζεται ή χιλιετηρίδα του.

Η Ι. Μονή με τη συνεργασία της Ι. Μητροπόλεως Σταγών και Μετεώρων, των Δήμων Χασίων και Καλαμπάκας και της Νομαρχικής Αυτοδιοίκησης Τρικάλων διοργάνωσε τριήμερο έορτασμό από 17-19 Σεπτεμβρίου έ.έ.

Η έναρξη των εκδηλώσεων έγινε στο Έκθεσιακό Κέντρο Καλαμπάκας. Το πρόγραμμα περιείχε: α) Όμιλία του κ. Δημ. Σοφιανού, Καθηγητού του Ίονίου Πανεπιστημίου, Ίστορικού-Βυζαντινολόγου, με θέμα: «Όρθόδοξος μοναχισμός και Ίερά Μονή Σταγιάδων», β) Εισήγηση της κ. Κρυστ. Μαντζανᾶ, Αρχαιολόγου, με θέμα: «Η Ίερά Μονή Σταγιάδων, ή Αρχιτεκτονική και οί Άγιογραφίες της», και γ) Εισήγηση του κ. Δημ. Καλούσιου, Καθηγητού Φιλολόγου-Θεολόγου με θέμα: «Τά Μετόχια της Ι. Μονής Σταγιάδων». Οί δύο εισηγήσεις συνοδεύονταν με προβολή φωτεινών εικόνων.

Το πρόγραμμα έκλεισε με δημόδη ψαλμοτραγούδα που έψαλε ο πολυμελής χορός του Συλλόγου Φίλων Παραδοσιακής Μουσικής και Ψαλτικής Τεχνικής «ο Άγιος

Βησσαρίων». Η έκδήλωση έπισφραγίστηκε με σύντομη προσλαλιά του Σεβ. Μητροπολίτη Σταγών και Μετεώρων κ. Σεραφείμ.

Το Σάββατο 18 Σεπτεμβρίου, μετά τή λήξη του πανηγυρικού Έσπερινού, έφθασε στο Μοναστήρι ο Μακαριώτατος Άρχιεπίσκοπος Άθηνών

και πάσης Ελλάδος κ. Χριστόδουλος.

Στόν προαύλιο χώρο ύποδέχθηκαν τόν Μακαριώτατο ο Νομάρχης Τρικάλων, ο Δήμαρχος Χασίων, εκπρόσωποι Άρχων και Φορέων, οί Μητροπολίτες Γρεβενών κ. Σέργιος, Γλυφάδας κ. Παῦλος και Σερβίων και Κοζάνης κ. Παῦλος, Καθηγούμενοι ανδρών και γυναικείων Μονών, πολλοί Κληρικοί και Μοναχοί-Μοναχές καθώς και πλήθος εύλαβών προσκυνητών.

Στήν αντιφώνησή του προς τόν Σεβ. Σταγών και Μετεώρων ο Μακαριώτατος εύχαρίστησε για τήν πρόσκληση νά μετασχει στις εκδηλώσεις του έορτασμού και σχολίασε καταλλήλως τó σπουδαιότατο γεγονός της συμπληρώσεως χιλίων χρόνων ύπάρξεως, μαρτυρίας και πνευματικής προσφορᾶς της Ι. Μονής. Συνεχάρη τήν Καθηγουμένη του Μοναστηριού Γερόντισσα Θεονύμφη και τήν έν Χριστῶ όλιγομελή συνοδεία της για τήν ως τώρα προσφορά τους και εύχήθηκε για καλή και θεάρεστη συνέχιση της μαρτυρίας και της προσφορᾶς τους.

Μετά τήν λήξη της τελετής ο Μακαριώτατος μετέβη στην πλατεία του χωριού των Σταγιάδων, όπου παρακολούθησε τες έντεταγμένες στο Πρόγραμμα του τριημέρου έορτασμού της Χιλιετίας πολιτιστικές έκδη-

λώσεις του Δήμου Χασίων.

Τὴν τρίτη ἡμέρα τοῦ ἑορτασμοῦ, Κυριακὴ 19 Σεπτεμβρίου, τελέσθηκε στὴ Ἱ. Μονὴ πανηγυρικὴ Θ. Λειτουργία, στὴν ὁποία χοροστάτησε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος καὶ συλλειτουργήσαν οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Σταγῶν καὶ Μετεώρων κ. Σεραφεῖμ καὶ Γλυφάδας κ. Παῦλος. Κατόπιν ἐψάλη εὐχαριστήρια Δοξολογία, στὴν ὁποία παρέστη καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κων. Σταφανόπουλος. Τὴν Κυβέρνηση ἐκπροσώπησε ὁ Ὑφυπουργὸς Παιδείας & Θρησκευμάτων κ. Σπ. Ταλλιαδοῦρος, ὁ Α΄ Αντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων κ. Σωτ. Χατζηγιάκης, Βουλευτές, Ἐκπρόσωποι τῶν Ἀρχῶν, Κληρικοί, Μοναχοὶ καὶ μεγάλο πλῆθος προσκυνητῶν.

Ἐκ τὸ χθὲς καὶ τὸ σήμερον

Τὸ Μοναστήρι ἦταν ἀνδρικό. Ἡ μετατροπὴ του σὲ γυναικεῖο ἔγινε τὸ ἔτος 1968 μὲ ἐνέργειες τοῦ τότε Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν κυροῦ Διονυσίου καὶ ἔπειτα ἀπὸ ὑπουργικὴ ἀπόφαση. Τελευταῖος μοναχός, πού διετέλεσε καὶ ἀρκετὰ χρόνια ἡγούμενος τῆς Μονῆς, ἦταν ὁ ἀείμνηστος π. Γεννάδιος Βαδέλας, ἄνθρωπος εὐλαβῆς, ἐργατικὸς, νοικοκύρης, πεντακάθαρος καὶ φιλόξενος.

Τὴν Ἱερὰ Μονὴ παρέδωσε σὲ ἑπταμελῆ γυναικεῖα Ἀδελφότητα, τῆς ὁποίας ἡγούμενη ἦταν ἡ μέχρι καὶ σήμερον Γερόντισσα Θεονύμφη Κανταρτζῆ.

Στὴν ἀκμὴ του τὸ Μοναστήρι ἀριθμοῦσε πολλοὺς μοναχοὺς. Συντηροῦσε πολυάριθμα ποίμνια, ἀγέλες βοοειδῶν καὶ σμήνη μελισσῶν. Τὸ 1924 ὅπως καὶ κατόπιν ἀπαλλοτριώθηκαν χιλιάδες στρέμματα ἀγροκτημάτων καὶ δόθηκαν ὡς γεωργικοὶ κληροὶ σὲ ἀκτήμονες γειτονικῶν χωριῶν. Σήμερα ἡ περιουσία του εἶναι ἐλάχιστη.

Μὲ τὴ δραστηριότητα τῆς Γερόντισσας καὶ τὴν ἐργατικότητα τῶν Ἀδελφῶν τῆς Μονῆς ἔγιναν ἀρκετὰ οἰκοδομικὰ ἔργα πού ἀναμόρφωσαν τὸ μοναστήρι. Πρόλαβαν τὴν κατάρρευση κάποιων ἐτοιμόρροπων κτι-

σμάτων, ἀντικατέστησαν τὰ κατεστραμμένα ἀπὸ τὴ φθορὰ τοῦ χρόνου καὶ στηρίξαν κάποια ἄλλα πού ὑπέστησαν ἐπικίνδυνες ζημιές ἀπὸ σεισμικὲς δονήσεις.

Μὲ τὴ συμπαράσταση οἰκείων τῶν Μοναχῶν ἀλλὰ καὶ εὐλαβῶν προσκυνητῶν τῆς Μονῆς βελτιώθηκαν κτίριά της καὶ προστέθηκαν νεόδμητα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ παρεκκλήσιο τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ ὁ ἀνεγειρόμενος ναὸς τοῦ Κοιμητηρίου της.

Ἐν ὅλα αὐτὰ συντελοῦν στὴ συνέχιση τῆς πορείας τῶν Ἀδελφῶν κατὰ τὴ γνωστὴ παραγγελία τοῦ ἀποστόλου Παύλου: «Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε» (Α΄ Θεσσαλ. 5, 17) καὶ κατὰ τὴν ἔκφραση τοῦ Ὁσίου Ἰωάννου τοῦ ἀσκητοῦ: «*Διακονεῖν ἔστι, σώματι μὲν ἀνθρώπους παρεστῶς, νοῦ δὲ ἐν οὐρανοῖς διὰ προσευχῆς κρούων*».

Ἡ χορωδία Τρικάλων μετὰ τὴν ἐκδήλωση στοὺς Σταγιάδες.

Ὁ Μακαριώτατος, οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Σταγῶν καὶ Μετεώρων καὶ Γλυφάδας καὶ πολλοὶ ἐπίσημοι σὲ στιγμιότυπο ἀπὸ τὴν ἐκδήλωση.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Του Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου

Ἐκπροσώπου Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

Ἄμαρτία: ἡ πνευματικὴ νέκρωση Κυριακὴ 7 Νοεμβρίου (Ἐφεσ. Β 4-10)

Στὴ σημερινή του ἐπικοινωνία μὲ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἐφέσου ὁ Ἀπόστολος Παῦλος κάνει λόγο γὰρ τὴν πνευματικὴ νέκρωση ποὺ προκαλεῖ ἡ ἄμαρτία στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἄμαρτία ποὺ λειτουργεῖ σὰν ψυχικὸ ἀναισθητικὸ ποὺ ἀποδυναμώνει καὶ ἀποσυντονίζει τὶς ἀντιστάσεις τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι στοῦ κακοῦ καὶ στὴ φθορὰ τῆς πτώσης.

Ἀξίζει νὰ ἐντρυφήσουμε γιὰ λίγο στοῦ μέγα κεφάλαιο τῆς ἄμαρτίας γιὰ νὰ κατανοήσουμε τὸ μέγεθός της, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐεργεσία ποὺ μᾶς ἔκανε ὁ Κύριος μὲ τὴν ἐνανθρώπιση καὶ τὴ διδασκαλία Του, ἡ ὁποία ἔβαλε τὶς βάσεις γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς ζοφερῆς αὐτῆς κατάστασης.

Ἐνας σύγχρονος Ἕλληνας Θεολόγος ἀναλύοντας τὸ φαινόμενο τῆς ἄμαρτίας σημειώνει χαρακτηριστικά: «Ἡ ἄμαρτία δὲν εἶναι ἀπλῶς μιὰ ἠθελημένη καὶ συνειδητὴ παράβαση τῆς Θεϊκῆς ἐντολῆς, δὲν εἶναι ἄγνοια ποὺ μπορεῖ νὰ ὑπερικηθεῖ μὲ τὴν κατάλληλη ἀγωγή τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως δίδασκε ὁ Πλάτων, ἀλλὰ κάτι πολὺ σοβαρότερο καὶ τραγικότερο. Εἶναι μιὰ δαιμονικὴ δύναμη ἡ ὁποία εἰσέβαλε στὸν κόσμον μὲ τὴν παρακοὴ τοῦ Ἀδάμ κι ἐγκατέστησε μέσα σ' αὐτὸν τὴ βασιλεία της, στὴν ὁποία ὑποτάχθηκε ὁ ἄνθρωπος ὡς δοῦλος καὶ ὑπήκοος. Εἶναι μιὰ ἀντικειμενικὴ κατάσταση ποὺ κυριαρχεῖ ἐπάνω μας καὶ μᾶς ἐπηρεάζει».

Ὁ Ἅγιος Φιλόθεος Κόκκινος, πολλοὺς αἰῶνες πρὶν, τόνιζε μὲ σημασία: «Ἡ ἄμαρτία εἶναι ἓνα γεγονός τὸ ὁποῖο ἀναστατώνει ἐσωτερικὰ τὸν ἄνθρωπο. Τὸν διχάζει, σαλεύει τὰ θεμέλια τῆς υπάρξεώς του, τὸν συγκλονίζει. Ἐρημώνει τὴν ψυχὴ, χωρίζει ἀπὸ τὸ Θεό, χωρίζει ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους, τοὺς φίλους τοῦ Θεοῦ, φυγαδεύει τοὺς ἀγαθοὺς λογισμοὺς, παραδίδει τὸν ἄνθρωπο στὴν ἀγριότητα τῶν δαιμόνων».

Ἀξίζει, ὅμως, νὰ παραθέσουμε καὶ τὴ γνώμη

τοῦ Ἁγίου Νικολάου Καβάσιλα: «Ἡ ἄμαρτία εἶναι διττὴ καὶ πραγματοποιεῖται μὲ δύο τρόπους. Συντελεῖται μὲ τὶς πράξεις καὶ παγιώνεται μὲ τὴ συνήθεια. Ἡ ἴδια ἡ πράξη δὲν ὑπάρχει πάντοτε οὔτε διαρκεῖ πολὺ, ἀλλὰ μόλις συντελεστεῖ, ἀμέσως παύει, σὰν ἓνα βέλος ποὺ πληγώνει καὶ χάνεται. Ἀφήνει, ὅμως, σὲ ὅσους τὴ διέπραξαν τὸ τραῦμα, δηλ. τὰ σημάδια τῆς κακίας, τὴν αἰσχύνῃ καὶ τὴν ἐνοχῇ. Ἀντίθετα, ἡ συνήθεια ποὺ δημιουργεῖται μὲ τὶς πονηρὲς πράξεις στὶς ψυχές, σὰν ἀρρώστεια ἀπ' τὴ χαλασμένη τροφή, εἶναι μόνιμη καὶ δένει τὴν ψυχὴ μὲ ἀπόλυτα δεσμά. Ὑποδουλώνει τὸ φρόνημα καὶ ἀπεργάζεται τὸ μεγαλύτερο κακό. Ὁδηγεῖ ὅσους αἰχμαλωτίζει στὶς πονηρότερες πράξεις, ἀπ' τὶς ὁποῖες πῆρε τὴν ὑπαρξή της καὶ τὶς ὁποῖες συνεχῶς γεννᾷ, ἀφοῦ σὰν σὲ κύκλο, γεννιέται καὶ συγχρόνως γεννᾷ».

Αὐτὸς ὁ πνευματικὸς θάνατος, ποὺ τόσο παραστατικὰ περιέγραψαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, καταργήθηκε, ὅπως σημειώνει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, χάρις στὴν ἐπέμβαση τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐξωοποίησε. Καὶ τὸ καταγράφει αὐτὸ ὁ Παῦλος γιὰ ν' ἀποδείξει πὼς μόνον Ἐκεῖνος εἶναι ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ καταφυγὴ τοῦ κάθε ἀνθρώπου ποὺ θέλει ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴν ἄμαρτία καὶ νὰ ζήσει τὴ νέα κοντὰ στοῦ Χριστοῦ ζωὴ, μιὰ ζωὴ χάριτος, πνευματικῶν ἀγαθῶν καὶ κατακτήσεων.

Τὸν Ἀπόστολο τῶν ἐθνῶν ἔρχεται καὶ συμπληρώνει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κροστάνδης ὅταν λέει: «Κι ὅταν παραλυμένος ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μου μαζεύω τὶς δυνάμεις μου καὶ συνέρχομαι, μὲ τὴν πρόθεση ν' ἀλλάξω, ἄλλος πρὶν ἀπὸ μένα κατεβαίνει στὴν καρδιά μου, δηλ. ἡ ἄμαρτία, καὶ δὲ μὲ ἀφήνει νὰ φτάσω στὴν πηγὴ τοῦ ζῶντος ὕδατος, τὸν Κύριο, δὲ μοῦ ἐπιτρέπει νὰ βυθιστῶ στὴν ἀποκαθαίρουσα κολυμβήθρα τῆς πίστεως, τῆς ταπείνωσης, τῆς συντριβῆς καρδίας. Ποιὸς τότε θὰ μὲ θεραπεύσει; Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μόνο...»

AMHN

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ

στιγμιότυπα

Φωτογραφίες του Χρήστου Μπόνη
και των Ίερων Μητροπόλεων

Με μεγαλοπρέπεια και κατάνυξη μεταφέρθηκε στη Μαλεσιόνα με ενέργειες του διευθυντή της Μ.Κ.Ο. «Άλληλεγγύη» και ξρουνά του Άρχιμ. κ. Ίγν. Σωτηριάδη τίμιο λείψανο της Άγίας Έλένης (Σεπτ. 2004).

Δύο νέα νηπιαγωγεία εγκαινιάσθηκαν στο Δήμο Περάματος. Στο στιγμιότυπο από την τελετή ο Σεβ. Μητροπολίτης Νικαίας κ. Άλέξιος, ή Υπουργός Παιδείας κ. Μ. Γιαννάκου κ.ά. επίσημοι (Σεπτ. 2004).

Ήμερίδα με θέμα «Η γυναίκα ως σύζυγος και μητέρα στη σύγχρονη κοινωνία» διοργάνωσε ή Ί. Μ. Σερρών στο Παλαιόκαστρο Τερπνής (Αύγ. 2004).

Άπο τὰ Έγκαίνια του Σπιτιου Φιλοξενίας του Συλλόγου «Χαμόγελο του Παιδιου» στο Μαροϋσι (Σεπτ. 2004).

Ό Μακαριώτατος στο χωριό Παύλος Μελάς στη διάρκεια των έκδηλώσεων για τὰ έκατό χρόνια από τό θάνατό του (Όκτ. 2004).

Οί νικητές των Παραολυμπιακών Άγώνων 2004 με τον Μακαριώτατο στην Ίερά Σύνοδο (Όκτ. 2004).

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΛΩΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - GREECE
ΤΗΛ. 210-7272253, FAX: 210-7272251
ISSN 1105-7203

ΠΑΡΗΓΜΕΝΟ
ΤΙΘΕΙ
Τελ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π.Α.Θ
Αρ. Πρωτ. Αθηνών
8294

